

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
116 38 Praha 1, nám. Jana Palacha 2

SOŇA JANDOVÁ

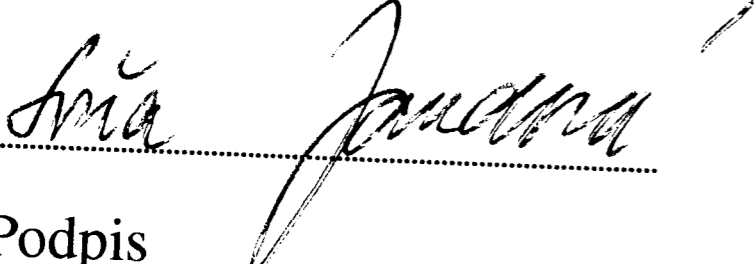
**Kubánská revoluce
v mezinárodním kontextu od
počátku padesátých do počátku
šedesátých let**

VEDOUCÍ PRÁCE: Prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze, dne 7. května 2007

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

V úvodu této práce bych chtěla poděkovat za cenné připomínky a rady vedoucímu své diplomové práce Prof. PhDr. Josefu Opatrnému, CSc.

Autorka

Abstrakt

Tato práce se věnuje vývoji na Kubě od počátku 50. do počátku 60. let. Hlavní zaměření pak spočívá ve vztazích mezi Kubou na jedné straně a Spojenými státy na straně druhé. Tento vztah je začleněn do kontextu regionu Latinské Ameriky. Za nejdůležitější mezník v těchto vztazích je pak považována Kubánská revoluce.

Každá kapitola se snaží přiblížit a popsat zásadní okamžiky, které ovlivňovaly vztahy mezi těmito zeměmi. Vzhledem ke komplexnosti poměrů je část práce věnována také popisu situace před vystoupením proti-batistovské opozice. Poslední část je věnována změnám, které vedly až ke Karibské krizi, ta však už není součástí této práce.

Abstract

This work is dedicated to the political development in Cuba from the beginning of the fifties to the beginning of the sixties of the 20th century. This period is mostly known because of the Cuban revolution. The international relations between Cuba and the United States are the main interest of this thesis.

All chapters describe the most important incidents which affected Cuban history in this time. Because of the complexity of this topic, the history before the rise of anti-Batista opposition is also mentioned. The changes and reforms after the revolution did not only change the relations between Cuba and the USA, but affect relations in the whole region.

Úvod	1
Boj za kubánskou nezávislost.....	3
Za svobodu a samostatnost!	5
Plattův dodatek.....	9
Svobodná Kubánská republika (1901-1955)	13
Státní převrat 1952	17
Fulgencio Batista y Zaldívar.....	19
Moncada.....	20
Ekonomická situace (1900-1955)	24
Kubánská revoluce (1955-1959).....	32
Příprava povstání.....	34
Granma.....	36
Nová fáze bojů.....	38
Batistova politika v době revoluce	49
Komunistická strana Kuby	52
První kroky revoluce	54
Období reforem	58
Ruské spojenectví.....	62
Zátoka sviní	66
II. Havanská deklarace	87
Závěr.....	89
Seznam literatury	91
Monografie:.....	92
Novinové články:	94
Elektronické zdroje:	96

Úvod

„Ovšem naší Americe hrozí možná jiné nebezpečí, a neplyne jí samo ze sebe, nýbrž z rozdílu příčin, metod a zájmů mezi oběma činiteli kontinentálního významu, a není daleko doba, kdy se k ní s žádostí o těsné styky přiblíží podnikavý a průbojný národ, který ji nezná a který jí opovrhuje.“¹ Tak v roce 1891 varoval José Martí Latinskou Ameriku před jejím severním sousedem. Na počátku 50. let 20. století byla Kuba již formálně nezávislou, avšak politicky a ekonomicky závisela na Spojených státech amerických.

Jak je z názvu této práce patrné, jejím hlavním zájmem je právě období 50. a počátku 60. let 20. století. Kubánská revoluce, která se v této době odehrála, změnila postavení této země na dlouhá desetiletí. Vím, že o tomto tématu bylo již napsáno mnoho knih a tak by se mohlo zdát, že již není co nového přidat. Ve své práci nemám v úmyslu přepisovat historii. Myslím si ale, že ve výkladu partyzánského boje na Kubě a následné nové vlády existuje mnoho okolností, které ačkoli jsou známé, nejsou často při výkladu zohledňovány. Z toho důvodu jsem se rozhodla soustředit především na sice přístupné, ale ve většině případů neznámé dokumenty a publikace.

V jednotlivých kapitolách bych se chtěla zaměřit nejdříve na události, na které se odvolávali představitelé revolučního hnutí a které tak formovaly jejich program. Získání nezávislosti bylo pro Kubu, z mého pohledu, nejdůležitějším mezníkem v její novodobé historii. Prvním traumatem nové republiky se pak stal tzv. Plattův dodatek a další ekonomické smlouvy, které Kubu pevně vážaly na USA.

¹ MARTÍ, José. Moje Amerika. Vlastimil Maršíček, Jan Schejbal. Praha : Odeon, 1985., s. 100-101.

Období politické nestability pak bylo ukončeno pučem pod vedením bývalého prezidenta Fulgencia Batisty v roce 1952. Popření hlavních demokratických principů vedlo k opozici zvláště v řadách univerzitních studentů, jejichž boj proti diktatuře nakonec přerost v otevřený ozbrojený konflikt.

Nová Kuba se tak zrodila v prvních dnech roku 1959. Reformy, ke kterým bylo přistoupeno po skončení revoluce se nesly především ve znamení změn a snah o řešení složitého vztahu ke Spojeným státům. Bipolární rozdělení světa však nedávalo mnoho možností pro změnu. Orientace Kubu na Sovětský svaz se tak stala odpovědí na severoamerický nátlak. Proto bych se v této práci chtěla věnovat právě vztahu Kuba – USA a na dostupných dokumentech ukázat, jak Spojené státy vnímaly Kubu a obecně i Latinskou Ameriku, protože právě v tom vidím klíč k pochopení Kubánské revoluce a jejímu pozdějšímu příklonu k SSSR.

Boj za kubánskou nezávislost

Na konci 19. století byla Kuba jedna z posledních kolonií Španělska v Latinské Americe. Zatímco na kontinentu si země vybojovaly svou nezávislost již v první polovině 19. století, musela Kuba na svou nezávislost čekat až na počátek století následujícího. K tomu vedlo hned několik faktorů. Již od počátku, od doby svého objevení, se Kuba stala strategickým územím, ze kterého byly prováděny výpravy na pevninu a později fungovala jako brána pro obchod s Indiemi. Z tohoto důvodu byla na území ostrova přítomna větší vojenská posádka a také složení obyvatelstva se poněkud lišilo. To se nakonec projevilo právě v době bojů za nezávislost zemí jižní Ameriky. Události na konci 18. století na Haiti pak jen podněcovaly strach z jakékoli revolty. „...los potentados *criollos* no se atrevían a seguir las demandas de independencia de las otras colonias españolas en Latinoamérica. „Recuerden a Haití“, clamaban; temían mucho más a una revolución negra que a la dominación española.”²

První významnější snahy o změnu statutu quo se objevily až v roce 1843. V okolí města Matanzas se objevily drobné vzpoury, které byly rychle potlačeny. Strach z otroků se tak opět zvýšil. Na nátlak kubánské společnosti a Velké Británie přijalo Španělsko nový zákon, který zakazoval dovoz dalších otroků na Kubu. Aby nedocházelo k růstu poptávky po pracovní síle, byli najímání Číňani, Indiáni z Yucatánu nebo obyvatelé Kanárských ostrovů. Otroctví se zdálo neudržitelné, přesto kubánští kreolové zatím neuvažovali o jeho zrušení. Jako jediná záruka pro jeho další uchování se jevila spolupráce s jinými zeměmi, kde ještě otrokářství nebylo zrušeno. Proto majitelé plantáží na Kubě obraceli své

² MARSHALL, Peter. Cuba libre, ¿rompiendo las cadenas?. Alfredo Ocampo Rivera. México, D.F. : Editorial Diana, S.A. DE C.V., 1991., s. 35 (kurzíva použita autorem)

naděje především k jižním, stále ještě otrokářským, zemím na Americké Unie.

Vztahy se Spojenými státy byly v této době velice úzké. Různá hnutí na Kubě samotné uvažovala o připojení ostrova k USA. Anexionistické hnutí, jak se tato skupina nazývá, oficiálně požádalo amerického prezidenta Polka, aby Kubu koupil a přičlenil ji tak ke svému území. Španělská vláda sice oficiální nabídku na prodej ostrova odmítla, bylo však jasné, že je nutné vztah k této karibské kolonii změnit. O slovo se na Kubě začaly hlásit skupiny, které již v roce 1868 vyvolaly první válku za nezávislost. Jejím centrem se stala provincie Oriente. Do města Guáimaro byl svolán kongres, jehož se zúčastnili představitelé z různých částí ostrova. Toto hnutí požadovalo plnou nezávislost Kuby na španělském koloniálním panství. Byla schválena ústava a prezidentem byl zvolen Carlos Manuel de Céspedes. Dalším z kroků mělo být získání uznání tohoto státního útvaru okolními zeměmi. Ačkoli se exilové skupiny snažily vyjednávat hlavně se Spojenými státy, nebylo uznání ze strany jiných zemí nikdy dosaženo. Brzy začalo čelit toto hnutí i vnitřním problémům, jejichž společným jmenovatelem se stala otázka otroctví. Ve stejné době byly povolány vojenské posily ze Španělska, jež nakonec donutily zastánce nezávislosti se stáhnout. Prezident Céspedes se rozhodl Kubu opustit, byl však zadržen a následně popraven. První válka za nezávislost, nebo také desetiletá válka, skončila nakonec roku 1878 paktem ze Zanjónu. Většina vojenských vůdců akceptovala podmínky španělské koruny a souhlasila s částečnými změnami v řízení provincií, jimž tak byla přiznána poněkud větší autonomie.

Ačkoli nebylo dosaženo plné nezávislosti, Kuba se změnila. Úbytek barevného obyvatelstva měl za následek zrušení otroctví v roce 1886. Ale změny nebyly jen společenské. Některé statky a okolní půda byla v době bojů vypálena a i tam, kde tomu tak nebylo, krachovali malí producenti

cukru. Vlastníci malých pozemků a cukrovarů pracovali ještě starými technikami. Investice do nových strojů a postupů si nemohli dovolit, a tak stále více z nich volilo prodej svého majetku. Kupci byli hlavně velké severoamerické společnosti. Současnou strukturu zemědělství proto začal nahrazovat systém tzv. kolonátu.³ Rolníci již nepracovali společně na půdě jejího majitele, nýbrž na svých malých pronajatých polích a produkci pak prodávali do velkých cukrovarů v okolí. Tento systém přinášel zisky především majiteli půdy, který tak mohl dále zvětšovat svůj majetek, což se stalo základem latifundií.

Kubánská ekonomika i nadále posilovala své ekonomické vztahy se Spojenými státy. V 80. letech 19. století bylo 78-100% cukru vyrobeného pro export dováženo do USA.⁴ Vyvážený cukr však nebyl z důvodu poptávky rafinovaný, Kuba proto ztrácela část možného zisku, a tak se rostoucí měrou začleňovala do ekonomiky svého severního souseda. Tabákový průmysl, který byl až do této doby hlavně v rukou Angličanů, se postupně přesouval pod kontrolu obchodníků ze severu. V provincii Oriente se započalo s intenzivnější těžbou nerostných surovin, která ke svému provozu nezbytně potřebovala železniční síť. Ta také přešla postupem času z velké většiny do rukou amerických podniků..

Za svobodu a samostatnost!

Veškeré snahy o ekonomické a politické reformy ze strany Španělska selhaly, což mělo za následek nespokojenost obyvatelstva. Nová hnutí a nové myšlenky začaly ovládat Kubu a kubánský exil. Roku 1892 byla založena na Floridě Revoluční strana Kubu pod vedením José Martího. Hlavní náplní jeho hnutí bylo ozbrojené vystoupení proti španělské nadvládě přímo na ostrově. Jak je patrné z dobového tisku, přípravy

³ Podle: OPATRŇÝ, Josef. *Kuba*. 1. vyd. Praha : Libri, 2002., s. 49.

⁴ OPATRŇÝ, Josef., *op.cit.*, s. 50.

kubánského exilu na boj na ostrově nebyly žádným tajemstvím. „Men were being drilled secretly in Cuba and openly in other countries where revolutionary clubs had been organized. In New York there were ten such clubs...Cubans are accumulating a good deal of money.“⁵ V roce 1893 se dokonce v americkém deníku The New York Times objevil rozbor připravované akce a jeho představitelů a situace na Kubě.⁶ Na počátku roku 1895⁷ se na pobřeží provincie Oriente vylodily první invazní skupiny v čele s představiteli předchozí osvobozené, tzv. desetileté války. Americký tisk přinášel svým čtenářům podrobné informace: „The report that Gens. Maximo Gomez and José Martí, the exiled revolutionary leaders, have landed in Cuba is absolutely untrue...The bands of insurgents in the District of Santiago de Cuba have become thoroughly discouraged through lack of leaders...The entire island condemns the revolt and overwhelmingly approves the attitude of Government.“⁸

Hlavní role Martího v celém boji byla spíše organizační. Jeho úlohou, jako básníka, novináře a politika, bylo především získat podporu u exilových skupin, zvláště ve Spojených státech. Krátce po vylodění na ostrově však došlo ke srážce se španělskými vojsky, při kterých Martí padl. Ačkoli Španělé nepředpokládali, že po Martího smrti by mohli povstalci pokračovat, opak se stal pravdou. Hnutí za nezávislost pod vedením generála Macea dokázalo španělskou správu na ostrově poškodit natolik, že vítězství rebelů bylo jen otázkou času. Američtí příznivci osvobozeného hnutí požadovali, aby se i Spojené státy zapojily do bojů na straně povstalců.

⁵ Preparing for a Revolt : Señor Marti in South America Organizing Cuban Patriots. The New York Times. 20.9.1892, no. Unknown.

⁶ Podle: Cubans Preparing for War : Collection for its Expenses Taken in this Country. The New York Times. 15.4.1893, no. Unknown.

⁷ Podle: OPATRŇY, Josef., op.cit., s. 54.

⁸ Cuban Rebels Penitent : Those Who Were Fierce in New York Are Like Doves Elsewhere. The New York Times. 28.2.1985, no. Unknown.

Roku 1897 tak byla vyhlášena nezávislost Kuby na španělském království. Poslední etapa bojů, však ještě čekala na svůj čas. V následujícím roce explodoval v Havanské zátocce americký křižník Maine. Tisk USA přinesl podrobnou zprávu o výbuchu, popis lodi, počtu námořníků a vybavení.⁹ V roce 1898 se tento incident stal faktorem, který zvýšil již tak naplajé vztahy mezi Španělskem a USA. Spojené státy obvinily Španělsko z útoku na americkou loď a vyhlásily mu válku. „...resolution approved April 20, 1898, „for the recognition of the independence of the people of Cuba, demandig that the Government of Spain relinquish its authority and government in the Island of Cuba and withdraw its land and naval forces from Cuba and Cuban waters, and directing the President of the United States to use the land and naval forces of United States to carry these resolutions into effect“.¹⁰ Již 10. května bylo americkým kongresem rozhodnuto, že na Kubu bude poslána okupační armáda. „The Administration having decided on sending there an army capable of capturing and holding the island...It is calculated that at least 50,000 men, 60,000 at most, will make up the army of invasion.“¹¹ Bylo také rozhodnuto, že Filipíny a Puerto Rico budou součástí invazní operace. „The three are to go together, Cuba, Puerto Rico, and the Philippines, and pass into the military occupation of the United States troops...“¹² Dnes se předpokládá, že nešlo o sabotáž, jak se původně zdálo, ale o nehodu. Atmosféra panující mezi těmito zeměmi však byla natolik výbušná, že jakýkoli incident se mohl stát rozbuškou válečného konfliktu. Španělská flotila v tomto regionu rychle podlehla americké převaze. Na podzim tohoto roku byla svolána mírová konference do Paříže. Povstalecké vojsko nebylo uznáno jako účastník

⁹ Podle: The Maine Blown Up : Terrible Explosion on Board the United States Battleship in Havana Harbor. The New York Times. 16.2.1898, no. Unknown.

¹⁰ The Declaration of War : A Law Made Recognizing that Hostilities Exist Between This Country and Spain. The New York Times. 26.4.1898, no. Unknown.

¹¹ Big Army Going to Cuba : Between Fifty and Sixty Thousand Men to be Sent to the Island as Soon as Possible. The New York Times. 10.5.1898, no. Unknown.

konfliktu. Výsledky konference byly jednoznačné. Kuba byla uznána formálně nezávislou, Puerto Rico a Filipíny měly zůstat v rukách Spojených států.

Ačkoli Kuba byla od této chvíle oficiálně svobodná, realita byla poněkud jiná. Americká vojska i nadále zůstávala na ostrově. Názory na jejich přítomnost se však lišili. Španělé se ale obávaly nepřátelství ze strany Kubánců, což jasně deklaruje dobový tisk. „Nicolas Rivera, Director of the Diario de la Marina...expresses the opinion that American military occupation of the island for a number of years to come is necessary to secure the protection for life and property. He says that as between the independence of the Cubans and annexation of the country to the United States, the resident Spanish would unanimously prefer annexation.“¹³ Autor článku si však také velmi pozorně všímá ekonomické postavení Španělů na ostrově. „Their wealth amounts to more than two-thirds of the total wealth of the island, for almost all the commerce is in their hands, as well as a large proportion of the manufactures and much of the agriculture...to establish in Cuba a firm and stable government an extended occupation is needed.“¹⁴ Spojené státy si tak musely vybrat, zda bude výhodnější okupace a náklonnost španělských obchodníků nebo ekonomické vazby se svobodnou Kubou

¹² Plans For Invasion : Operations in Cuba, Puerto Rico, and the Philippines. The New York Times. 2.6.1898, no. Unknown.

¹³ America's Stay in Cuba : Spaniards Consider an Extended Military Occupation Necessary. The New York Times. 25.4.1899, no. Unknown.

¹⁴ Ibid.

Plattův dodatek

Dne 25. února 1901 vstoupil v platnost tzv. Plattův dodatek¹⁵, který připravili američtí senátoři. Jeho schválení bylo podmínkou ke stažení okupačních vojsk a měl trvale upravit vztahy mezi USA a Kubou.

„Whereas the Congress of the United States of America, by an Act approved March 2, 1901, provided as follows:

Provided further, That in fulfillment of the declaration contained in the joint resolution approved April twentieth, eighteen hundred and ninety-eight, entitled "For the recognition of the independence of the people of Cuba, demanding that the Government of Spain relinquish its authority and government in the island of Cuba, and withdraw its land and naval forces from Cuba and Cuban waters, and directing the President of the United States to use the land and naval forces of the United States to carry these resolutions into effect," the President is hereby authorized to "leave the government and control of the island of Cuba to its people" so soon as a government shall have been established in said island under a constitution which, either as a part thereof or in an ordinance appended thereto, shall define the future relations of the United States with Cuba, substantially as follows:

"I.-That the government of Cuba shall never enter into any treaty or other compact with any foreign power or powers which will impair or tend to

¹⁵ „Plattův dodatek- ustanovení zakotvené v kubánské ústavě z roku 1901 a smlouvě mezi USA a Kubou z roku 1903. Vyjadřovala zásadu, že USA mají zodpovědnost za chování nového státu na mezinárodní scéně. Stanovilo, že Kuba nesmí podpisovat smlouvy s cizími mocnostmi, které by mohly omezit její nezávislost a dojednávat půjčky přesahující její platební schopnost. USA dostaly právo budovat na Kubě námořní základny a intervenovat vojensky, bude-li to vyžadovat udržení pořádku na Kubě nebo plnění jejích mezinárodních závazků. Teprve v roce 1934 zrušil Kongres USA na žádost Franklina D. Roosevelta Plattův dodatek a USA uzavřely s Kubou novou obchodní

impair the independence of Cuba, nor in any manner authorize or permit any foreign power or powers to obtain by colonization or for military or naval purposes or otherwise, lodgement in or control over any portion of said island."

"II. That said government shall not assume or contract any public debt, to pay the interest upon which, and to make reasonable sinking fund provision for the ultimate discharge of which, the ordinary revenues of the island, after defraying the current expenses of government shall be inadequate."

"III. That the government of Cuba consents that the United States may exercise the right to intervene for the preservation of Cuban independence, the maintenance of a government adequate for the protection of life, property, and individual liberty, and for discharging the obligations with respect to Cuba imposed by the treaty of Paris on the United States, now to be assumed and undertaken by the government of Cuba."

"IV. That all Acts of the United States in Cuba during its military occupancy thereof are ratified and validated, and all lawful rights acquired thereunder shall be maintained and protected."

"V. That the government of Cuba will execute, and as far as necessary extend, the plans already devised or other plans to be mutually agreed upon, for the sanitation of the cities of the island, to the end that a recurrence of epidemic and infectious diseases may be prevented, thereby assuring protection to the people and commerce of Cuba, as well as to the commerce of the southern ports of the United States and the people residing therein."

smlouvu. Tímto okamžikem získala Kuba plnou nezávislost.“ Pečenka M., Luňák P. a

"VI. That the Isle of Pines shall be omitted from the proposed constitutional boundaries of Cuba, the title thereto being left to future adjustment by treaty."

"VII. That to enable the United States to maintain the independence of Cuba, and to protect the people thereof, as well as for its own defense, the government of Cuba will sell or lease to the United States lands necessary for coaling or naval stations at certain specified points to be agreed upon with the President of the United States."

"VIII. That by way of further assurance the government of Cuba will embody the foregoing provisions in a permanent treaty with the United States."¹⁶

Jak je z výše uvedeného patrné, Kuba byla nucena se vzdát své poprvé nabyté nezávislosti. Plattův dodatek měl být začleněn do nové ústavy státu. Kolem jeho schvalování se na kubánské straně rozhořela bouřlivá diskuze. Postoj Spojených států však byl jednoznačný. „At the Cabinet meeting to-day it was decided to reject unequivocally the action of Cuba on the Platt amendment...there is no power to resisting in the United States Government to change the terms of the Platt amendment and that this Government insist on the acceptance of the Platt amendment, without change or qualification...The patience of the Administration is exhausted and the policy of concillation an explanation seems to have vanished.“¹⁷ Hlavními body sporu se staly vojenské základny, sanitační opatření a hlavně právo intervence ze strany USA. Sám senátor Platt, autor tohoto sporného dodatku, k tomu dodal: „The Cubans could neither accept nor reject a law of the United States...the Platt amendment is law, and that

kol., Encyklopedie moderní historie, Praha 1998, s. 373.

¹⁶ The Platt Amendment [online]. 1998 [cit. 2007-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.fordham.edu/halsall/mod/1901platt.html>>.

¹⁷ Cubans' Action Rejected : Held to Be an Attempt to Change Platt Amendment. The New York Times. 1.6.1901, no. Unknown.

they have no power to change it.“¹⁸ Ačkoli se mohlo zdát, že opatření zmíněná v této klauzuli jsou čistě formální, brzy se ukázalo, že pro Spojené státy tomu tak není. Již v roce 1902 proběhla americkými médii zpráva, že USA pravděpodobně nepovolí Kubě půjčku, vzhledem k tomu, že odporuje Plattovu dodatku. Donucovacími metodami, pokud by selhala diplomacie měla být nejprve hrozba americkou intervencí a posléze i splnění takových výhrůžek.¹⁹

O dva roky později byla uzavřena tzv. reciproční smlouva, která se týkala celních omezení obchodu mezi Kubou a Spojenými státy. Tato dohoda posilovala především obchodní pozice severoamerického souseda na kubánském trhu. Podle nových pravidel byly cla na dovoz tabáku a cukru do USA snížena o 20%, ale ve stejnou dobu byla cla pro dovoz amerických výrobků na kubánský trh snížena o 40%.²⁰ Jak je patrné USA na kubánský obchod rostl i po získání nezávislosti. Ale toto nebyl jediný problém, se kterým se nová republika musela vypořádat. Sociální situace většiny obyvatel ostrova byla neúnosná. „Dos de cada tres personas no sabían leer, mientras que sólo la sexta parte de los niños en edad escolar recibían educación. La mitad de la tierra cultivable estaba devastada.“²¹

¹⁸ Cubans' Action Rejected : Held to Be an Attempt to Change Platt Amendment.

Op.cit.

¹⁹ Podle: United States May Forbid Cuban Loan : Belief that Platt Amendment Provisions Would Be Violated. The New York Times. 6.7.1902, no. Unknown.

²⁰ OPATRŇY, Josef. , op.cit., s. 61-62.

²¹ MARSHALL, Peter., op.cit., s. 48.

Svobodná Kubánská republika (1901-1955)

Kuba vstoupila do své svobodné historie. Její nezávislost, jak politická, tak i ekonomická však byla pouze formální. Obchodní smlouvy a Plattův dodatek ji měly natrvalo připoutat k USA. Nejmodernější cukrovary byly převážně ve vlastnictví severoamerických podnikatelů, stejně jako jediná rafinerie cukru na ostrově. Těžební společnosti, společnosti provozující veřejnou dopravu, elektrické nebo telefonní sítě, všechna tato odvětví byla v rukách amerických majitelů. „Koncese udělené těžařským společnostem okupačními úřady a potvrzené pak kubánskými vládami daly do rukou severoamerických podnikatelů většinu tehdy známých nerostných ložisek. Výsledkem byla kontrola 80% exportu rud Spojenými státy. S ekonomickou závislostí se prohlubovala i závislost politická. Stejný obraz poskytovaly i další oblasti hospodářského života, zejména doprava a spoje.“²²

Ceny cukru na světovém trhu stagnovaly až do první světové války. Výpadek evropské produkce přinesl zvýšení ceny i sklizně. Příznivé podmínky podnítily řadu investic do cukerného průmyslu na Kubě. Po válce však nastal prudký pokles. To mělo vliv nejen na obchod jako takový, ale i na kubánskou společnost. V období prosperity se zvyšovala poptávka po pracovních silách, což mělo za následek příliv cizích dělníků a zvyšování cen potravin. Kubánská vláda se tak v době po válce musela vyrovnávat nejen s obchodními ztrátami, ale i se zhoršující se sociální situací obyvatelstva.²³

V roce 1916 se v prezidentských volbách již podruhé ucházel o přízeň voličů Marío García Menocal. Ačkoli volby vyhrál, vynesla opozice

²² POLIŠENSKÝ, Josef, et al. *Dějiny Latinské Ameriky*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1979., s. 485.

²³ Podle: OPATRŇÝ, Josef. , op.cit., s. 59-61.

požadavek k americké ambasádě v Havaně na přezkoumání voleb z důvodu podvodu. Na urovnání situace na Kubě byly vyslány americké vojenské jednotky. Přízeň USA se tentokrát přiklonila na stranu prezidenta Menocala. Období Menocalovy vlády se krylo s velkou ekonomickou krizí, která přišla po první světové válce a se ztrátou trhů v Evropě. V době rozmachu cukerného průmyslu došlo také k expanzi severoamerických bank na Kubě. V kritickém období, které následovalo došlo ke krachu mnoha kubánských bank, které spekovaly s cukrem a na jejich místo nastoupila severoamerická konkurence, která měla zajištění ve svých mateřských společnostech v USA.²⁴

V roce 1925 byl do prezidentského křesla zvolen Gerardo Machado Morales. Jedním z jeho prvních kroků byla změna ústavy, která mu dovolila prodloužit funkční období. Kubánská ekonomika se v tomto období dostala do velice závažné krize, která byla způsobena náhlým poklesem cen cukru na světových trzích po první světové válce. Prezident nebyl schopen se s nastalými problémy vypořádat a tak se stále více uchýlil k represivním opatřením. Kuba se ocitla v rukách diktátora. To mělo za následek formování opozice a růst nepokojů. Kubánská společnost dospěla až na práh občanské války. Vzhledem ke stále se zvyšujícímu odporu vůči Spojeným státům, pro které nebyl problém podporovat jakýkoli režim v regionu, který by zajistil a ochránil jejich zájmy, přišel prezident USA F.D. Roosevelt s politikou tzv. dobrého sousedství.²⁵ Do Havany byl vyslán nový velvyslanec Sumner Wells, který se měl pokusit zprostředkovat dohodu mezi prezidentem a

²⁴ Podle: POLIŠENSKÝ, Josef, et al., op.cit., s. 486-487.

²⁵ „Dobré sousedství, politika d.s. - termín používaný pro označení politiky administrativy prezidenta USA Franklina D. Roosevelta vůči Latinské Americe. Vyjadřovala snahu Spojených států rozvíjet ve 30. a 40. letech kontinentální spolupráci na základě společných zájmů států západní polokoule. Součástí politiky dobrého sousedství se postupně stala zásada neintervence do vnitřních záležitostí latinskoamerických zemí. Zpočátku byla tato zásada ve Washingtonu interpretována pouze ve smyslu odmítnutí vojenské intervence.“ Pečenka M., Luňák P. a kol., Encyklopedie moderní historie, Praha 1998, s. 116.

opozicí. To je již nepodařilo. „Během generální stávky v srpnu 1933 odmítla Machadovi pomoc i armáda a diktátor urychleně uprchl do USA.“²⁶ Moci se chopila skupina armádních seržantů pod vedením Fulgencia Batisty.

Nástupce prezidenta Machada se stal Ramón Grau San Martín. Velice záhy se však dostal do konfliktu se Spojenými státy, jelikož vyhlásil zrušení ústavy z roku 1901 a s ní i Plattova dodatku. Pod tlakem kubánských ozbrojených složek, v jejichž čele stanul plukovník Fulgencio Batista y Zaldívar, a hrozbou americké intervence nakonec abdikoval. Jeho nástupcem se stal prezident Mendieta, který si svým pro-americkým přístupem vysloužil zrušení kontroverzního Plattova dodatku. Ten byl ale fakticky nahrazen novou reciproční smlouvou. „Under the new treaty U.S. producers were able to adjust trade strategies to changing market conditions in Cuba and thereby reestablish North American primacy in the Cuban economy.“²⁷ Nový americký zákon pak poněkud změnil postavení kubánského cukru na trhu. Jones-Costigan Act snížil ochranná cla na dovoz cukru do USA, ale na druhou stranu zaváděl systém ročních kvót, což mělo ochránit domácí producenty této plodiny. Pro Kubu toto opatření bylo ovšem nevýhodné, protože při stanovování povolených limitů se vycházelo z podílu daného státu na americkém trhu v rozmezí let 1931-1933. Právě v tomto období byl však podíl kubánského cukru na americkém trhu nejmenší. I přes to ve třicátých letech rostl objem cukru dodávaného na trh Spojených států. Úměrně s tím se zvyšovala nejen sklizeň, ale i výnos.²⁸ Na konci třicátých let byla Kuba opět pevně svázána se Spojenými státy. Druhá světová válka navíc ukončila kubánský obchod s Evropou a na její místo nastoupily opět americké společnosti.

²⁶ OPATRŇY, Josef. , op.cit., s. 65-66.

²⁷ PÉREZ, JR., Louis A. Cuba and the United States: Ties of Singular Intimacy. 2nd edition. Athens, Georgia : University of Georgia Press, 1990., s. 204.

²⁸ Ibid., s. 202.

Peníze, které přitékaly do státní pokladny v Havaně byly využívány velice nevhodně. Nedošlo téměř k žádným systémovým změnám, které by se snažily vypořádat s tradičními problémy ostrovní ekonomiky, jako byla nezaměstnanost a nedostatečná zaměstnanost. „Capital generated by the postwar prosperity was either invested abroad or mismanaged at home.“²⁹ Blízkost Spojených států pak ovlivňovala i možnou diverzifikaci průmyslu. Možnost levného dovozu spotřebního zboží od blízkého souseda omezovalo možnosti místních výrobců. Kuba zůstávala i nadále spojená s cukrem jako s jediným svým produktem. Vzhledem k nejistému vývoji cen cukru na světových trzích se tak nadále zvyšovala závislost na odběrateli, ať už jím byl kdokoli.

Kolem ex-prezidenta Grau San Martína se postupně vytvořila nová opoziční strana, Opravdová Kubánská revoluční strana (Partido Revolucionario Cubano Auténtico). Ta však byla brzy potlačena Batistovými jednotkami. Prezidentské volby v roce 1939 vyhrál Fulgencio Batista. V době jeho prezidentského mandátu, v roce 1940, byla přijata nová ústava, jež byla považována za jednu z nejdemokratičtější na kontinentě. „Obecně formulované ústavní články však předpokládaly přijetí příslušných zákonů...“³⁰ To se ovšem ve většině případů nestalo. I tak byla tato ústava vzorem, ke kterému se měly obracet následující generace. Do vlády byly jmenováni dva ministři za komunistickou stranu, což bylo něco ojedinělého v kontextu Latinské Ameriky. Od roku 1942 byly také navázány diplomatické styky se Sovětským svazem. Tyto kroky nebyly samoúčelné. Vypuknutí 2. světové války vedlo k tomu, že i země Latinské Ameriky se museli postavit na jednu a nebo druhou stranu konfliktu. Kuba, jako tradiční spojenec USA, se přiklonila na stranu demokratických sil. Z toho důvodu také došlo ke spolupráci se Sovětským svazem.

²⁹ PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 206.

³⁰ OPATRŇY, Josef., op.cit., s. 68

S koncem 2. světové války se situace na Kubě změnila. V nových prezidentských volbách již Batista nekandidoval a ani jeho chráněnc neuspěl. Novou silou se tak stala Autentická strana v čele s Grau San Martínem. Slibované reformy se vládě ale nedařilo plnit a stále těsnější vazby na americkou ambasádu také nebyly obecně kladně přijímány. Rozpory se tak začaly projevovat ve vládní straně jako takové. V roce 1947 se odštěpila část členské základny a pod vedením Eduarda Chibáse založila novou stranu - Ortodoxní Stranu Kubánského Lidu (Partido del Pueblo Cubano - Ortodoxo). Hlavním hlasem nové strany se stal program v rádiu, který připravoval Eduardo Chibás. Jeho posluchači byli především mladí lidé. V dalších volbách ještě jednou těsně zvítězila Autentická strana. Nová vláda však nedokázala najít nový směr, kterým by uspokojil její voliče. To na druhou stranu přivádělo stále více příznivců do řad strany Ortodoxní a předpokládalo se, že příštím vítězem voleb musí být Eduardo Chibás. V roce 1951 však celou Kubu ochromila zpráva o Chibásově smrti . „Dne 5. srpna 1951 stanul před mikrofonem rozhlasové stanice CMQ a po vzrušeném kritickém projevu na adresu prezidenta Prío Socarráse se střelil do břicha. Několik dní zápasil se smrtí a 16. srpna svému těžkému zranění podlehl.“³¹ Podpora této strany, jejíž program byl zaměřen především vlastenecky a anti-americky, tak ještě více vzrostla. „Chibásův radikální stoupenec se silnými levicovými tendencemi Roberto Agramonte byl předem považován za vítěze voleb. K nim ale už nedošlo.“³²

Státní převrat 1952

Převrat, který se uskutečnil 10. března 1952 pod vedením Fulgencia Batisty změnil náhle situaci. Hlavní politické strany Autentická a

³¹ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora. 1. vyd. Praha : Epoque, 1997., s. 11-12.

³² OPATRŇY, Josef., op.cit., s. 69.

Ortodoxní se ze dne na den zhroutily. Ačkoli se někteří představitelé Ortodoxní strany snažili intervenovat ve Washingtonu proti nelegálnímu převzetí moci, nebyli vyslyšeni. S nástupem studené války byly jakékoli potencionální levicové nebo anti-americké tendence v oblastech zájmu Spojených států považovány za hrozbu. Změny na konci 40.let na Kubě a silící postavení strany, která měla anti-amerikanismus ve svém programu, nemohly být tolerovány. Proto bylo nutné najít jakési třetí řešení. Batista, který se krátce před tím vrátil na Kubu a stal se senátorem se jevil jako ideální nástroj. Jeho oficiální kandidatura by jen stěží dokázala zastavit předpokládaný úspěch ortodoxního kandidáta, ale s podporou USA se přesto mohl stát vládcem Kuby. Kongres byl rozpuštěn a funkce prezidenta a viceprezidenta byly zrušeny. „Byl nastolen nový ústavní zákon, který zahrnoval automatické zrušení osobních práv a svobod za určitých okolností.“³³

Jedním z prvních a asi i nejbolestnějších opatření po nástupu Batisty k moci, které se dotklo především mladých Kubánců, bylo zrušení ústavy z roku 1940. Opoziční strany neprotestovaly. Centra odporu proti diktatuře se však začala tvořit jinde. Na počátku roku 1953, u příležitosti stého výročí narození José Martího, bylo založeno tzv. Hnutí mládeže století pod vedením Fidela Castra. Fidel Castro byl mladý právník, který se stal, pod hlavičkou Juventud Ortodoxa, členem ortodoxní strany. Jeho hnutí se jasně hlásilo k myšlenkovému odkazu José Martího a žádalo odstranění tyranie. Nebylo to jediné uskupení, které zvláště mezi mladými vzniklo. Mezi dalšími je třeba uvést Triple A nebo Národní Revoluční Hnutí v čele s Frankem Paísem.³⁴ Státní převraty a diktátorské režimy nebyly pro Kubu a obecně celou Latinskou Ameriku nijak nové.

³³ CASTAÑEDA, Jorge G. Compañero: život a smrt Che Guevary . 1. vyd. Praha : BB art, 2003., s. 89.

³⁴ Podle: PEČÍNKA, Pavel. Od Guevary k Zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky. Brno : Doplněk, 1998., s. 24.

„Batistovu státnímu převratu sice chyběla lidová podpora - ale tu neměl ani stávající režim.“³⁵

Fulgencio Batista y Zaldívar

Fulgencio Batista se na scéně dějin objevil poprvé ve 30. letech jako jeden z vůdců tzv. vzpoury důstojníků, která odstranila prezidenta Machada. Jako prezident Kuby se představil o několik let později, na počátku 40. let. Převrat z roku 1952 ho tak dostal do situace, kterou již dobře znal. Státní úřady byly přiděleny loajálním příznivcům, kteří se tak prezidentovi museli cítit zavázáni. Vztahy se Spojenými státy byly utužovány novými obchodními smlouvami a ujišťováním, že americké zájmy na ostrově nebudou v žádném případě ohroženy. „In actual practice, growth took the form of government „contracts“ with favored clans and interests.“³⁶ Ačkoli se prezident Batista dostal v tomto případě k moci nelegálním převratem, jeho obratná politika mu zajistila přízeň USA. Záruky poskytnuté Batistou zástupcům Spojených států se jevíly jako dostatečné, aby byla nová vláda prezidentem Trumanem uznána. Batistova moc nestavěla na žádné politické základně a ani se o to nesnažila. Vláda byla vykonávána sílícím úředním aparátem a ozbrojenými složkami, které byly Batistovy naprosto oddány.

Studená válka a strach z ofenzívy Sovětského svazu i na západní polokouli neustále zaměstnávala americkou administrativu. Díky tomu se Batistovi podařilo s Washingtonem uzavřít spojení na „obranu polokoule“ (Hemisphere defense), které mu zajišťovalo nejen přísun zbraní a další utužení vtažů se severem, ale i výcvik pro kubánskou armádu. Dalším z aspektů takového spojení byla i demonstrace síly a

³⁵ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 89.

³⁶ BENJAMIN, Jules R. The United States and the Origins of the Cuban Revolution : An Empire of Liberty in a Age of National Liberation. 1st edition. Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1990., s. 120.

vlastní výjimečnosti před kubánskou společností, pro kterou toto mělo být jakýmsi posvěcením diktátorského režimu.³⁷ Vztahy se USSR, které prezident sám v době předchozího úřadu navázal, byly s ohledem na novou situaci zrušeny. Komunistická strana, která ve vládě z roku 1940 měla 2 ministerská křesla byla zakázána a přešla do ilegality. Od 30. let sílila kontrola cukerné průmyslu státem. Kubánský prezident tak musel vždy sledovat velice tenkou hranici mezi zájmy USA na ostrově a kubánskými národními zájmy jako takovými. V případě Fulgencia Batisty byla tato tenká linie porušena. Snaha zajistit si legitimitu vstřícnými postoji k severu mu naopak ubírala podporu domácí oligarchie. Strach z přílišného vlivu Spojených států tlačil domácí podnikatelské špičky ke stále sílícímu nacionalismu. „Not a few wealthy families contributed funds to the militants, including the 26th July Movement led by Fidel Castro.“³⁸

Moncada

Nacionalismus a odpor proti tyranii se stal jednotným cílem nových opozičních organizací. Jako nejživotnější se ukázalo Hnutí mládeže století, které vzniklo na počátku roku 1953. Jediným východiskem ze stávající situace se jeho vůdcům jevilo pouze ozbrojené povstání proti státní moci. Jeho principy a myšlenky rezonovaly hlavně u univerzitní mládeže. Přípravy povstání proto vyvrcholily již v létě téhož roku. Za nevelké prostředky byly nakoupeny staré zbraně a začalo se se cvičením ve střelbě. Po dlouhém zvažování bylo rozhodnuto podniknout útok na kasárna Moncada v Santiago de Cuba. Pro toto místo hovořilo hned několik okolností: poměrně velká vzdálenost od hlavního města, vojenská posádka jen o zhruba jednom tisíci mužů a blízkost pohoří Sierra Maestra, které mělo povstalce v případě nezdaru ukrýt. Fidel

³⁷ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 124.

³⁸ Ibid., s. 129.

Castro pocházel z blízkého okolí a tak zde jistě hrála svou roli i znalost domácího terénu.

Na noční schůzce 25. července byl konečně členům skupiny představen plán a rozděleny úkoly. Hlavní úder měl být veden proti pevnosti Moncada v Santiago de Cuba, kde byla kasárna. Vedlejším cílem byla menší vojenská posádka ve městě Bayamo. Celá akce začala tak, jak bylo domluveno, v pět hodin ráno dne 26. července 1953. V prvních okamžicích vše probíhalo podle dohodnutého plánu. Bratr Fidela Castra Raúl obsadil se svou jednotkou soudní palác, Abel Santamaría civilní nemocnici. Většinová síla, necelých sta mužů, pod vedením Fidela Castra zaútočila na hlavní cíl celé akce, vojenskou pevnost Moncada. Zpočátku se vše odehrávalo bez problémů. Podařilo se zneškodnit hlídku před kasárnami a vniknout dovnitř. V zápětí se ale strhla další přestřelka, která varovala vojáky uvnitř pevnosti. Rozpoutal se nerovný boj, ve kterém povstalcům brzy začala docházet munice. Očekávaná pomoc zabloudila při vjezdu do města a nedorazila včas. Kolem sedmé hodiny byl vydán rozkaz k ústupu. Ten jistila bojová skupina Pedra Mireta. Jen díky těmto mužům se podařilo Castrově skupině utéci. Ani útok v Bayamu se nezdařil podle očekávání. Rozpoutal se hon na povstalce. Ti, co byli posádkou z Moncady dopadeni, byli většinou okamžitě se souhlasem Fulgencia Batisty popraveni. Je velice pravděpodobné, že by byli popraveni opravdu všichni, nebýt intervence santiagského arcibiskupa Peréze Serantese, přítele rodiny Castrů.

Fidel Castro se s několika muži ukryval v horách Sierra Maestry až do 1. srpna, kdy byl zatčen poručíkem Pedrem Saríou a jeho hlídkou. Ten předal zajatce přímo do rukou arcibiskupa Serantese, což jim zachránilo život. „V přímém boji padli pouze tři povstalci, dalších šedesát osm bylo zajato a ještě téhož dne, tj. 26. července, zastřeleno. Ti, kteří přežili tuto první vlnu organizovaného vraždění a byli zatčeni až v následujících

dnech, čekali ve vězení na soudní přelíčení.“³⁹ Soudní proces s povstalci začal již 21. září 1953. Fidel Castro byl záměrně oddělen od svých mužů a projednávání jeho případu bylo ze zdravotních důvodů obžalovaného odloženo. Jeho soud začal až 15. října v budově městské nemocnice, bez přítomnosti veřejnosti. Soud se obával, že by veřejná účast na procesu mohla vyvolat další nepokoje. Fidel Castro se ve své obhajobě zaměřil na vysvětlení neúspěchu celé akce, poukázal na zločiny režimu a záměrné chyby v jeho procesu. Hlavně však jasně definoval zásady Hnutí mládeže století, které měly být vyhlášeny po úspěšném dobytí pevnosti Moncada. „První revoluční zákon vrací lidu svrchovanou moc a vyhlašuje ústavu z roku 1940 jako skutečný, vrcholný zákon našeho státu do té doby, dokud lid nerozhodne o tom, zda ji upraví nebo změní...Druhý revoluční zákon dává půdu do nezadatelného a nepřenositelného vlastnictví všem držitelům nebo nájemcům půdy, kteří obdělávají pozemky v rozloze pěti nebo méně caballerií, přičemž stát odškodní jejich bývalé majitele ve formě důchodu, který bude splatný v průměru do deseti let. Třetí revoluční zákon dává dělníkům a úředníkům právo účastnit se třiceti procenty na veškerých ziscích všech velkých průmyslových, obchodních nebo těžařských podniků včetně cukrovarů. Výjimku tvoří podniky ryze zemědělského charakteru vzhledem k dalším zákonům o zemědělství, které měly být rovněž vyhlášeny. Čtvrtý revoluční zákon dává všem nájemcům půdy právo na padesát pět procent výnosu cukrové třtiny, právo na minimálně čtyřicet tisíc arrobas⁴⁰ všem drobným nájemcům, kteří pozemek obdělávají nejméně po tři roky. Pátý revoluční zákon nařizuje konfiskaci veškerého majetku všech defraudantů všech režimů, jakož i majetku jejich zplnomocněnců a dědiců, pokud jde o nekale nabytý majetek získaný dědictvím nebo ab intestato⁴¹.“⁴² Dokument jako

³⁹ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 11-12.

⁴⁰ Arroba- 11,5 kg nebo 16,1 litru.

⁴¹ Ab intestato (successio)- dědictví z neexistence závěti, ze zákona. Podle: Eva Kuťáková, Václav Marek, Jana Zachová, Moudrost věků Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení. Praha: Nakladatelství Svoboda 1988, s. 24.

⁴² CASTRO, Fidel. Vybrané projevy 1953-1977. Praha : Svoboda, 1978., s. 29.

takový byl jedinečný především v jedné věci. Kladl hlavní důraz na rozšíření politických práv také na oblast majetkových a parcovních práv, které měl mít zajištěny každý občan.⁴³ Upravená verze Castrovi obhajoby, pod názvem „Dějiny mi dají za pravdu“, později kolovala jako manifest Hnutí Mládeže století po celé Kubě.

Veřejnost však ozbrojené vystoupení Castrovy skupiny přijala velmi vlažně. Všechny politické strany, včetně kubánských komunistů, útok odsoudily. Fidel Castro nevzal v potaz politickou připravenost veřejnosti a věřil, že ozbrojené povstání hrstky mladých lidí vyburcuje kubánský lid. To se ale nestalo. Castro a jeho stoupenci byli odsouzeni k dlouhodobým trestům odnětí svobody a převezeni do vězení na ostrově Isla de Pinos.

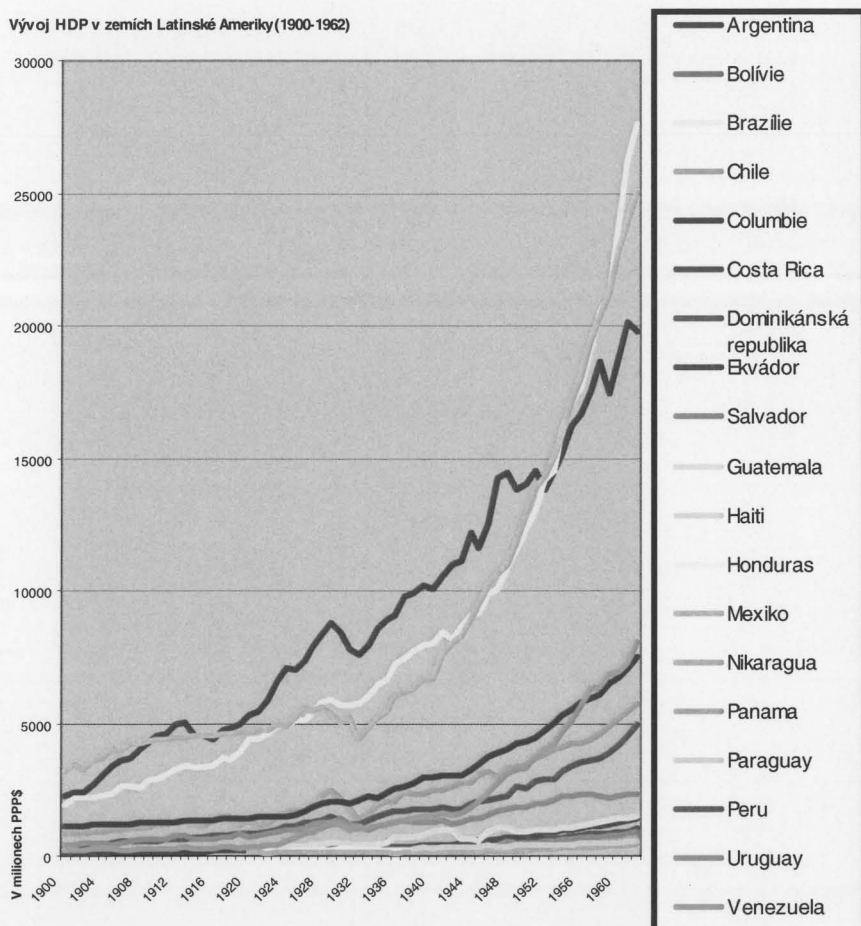
⁴³ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 143.

Ekonomická situace (1900-1955)

Latinská Amerika byla od dob kolonie především dodavatelem plodin a nerostného bohatství na světový trh. Tato funkce jí zůstala i po získání nezávislosti. Nejdůležitější odvětví průmyslu jednotlivých zemí byla v rukách zahraničního kapitálu. „Latinská Amerika byla zasažena hlubokou strukturální krizí, která se projevovala v nejrozmanitějších formách, např. v pomalém rozvoji výrobních sil, nerovnoměrném vývoji různých oblastí uvnitř jednotlivých zemí a ve vážné disproporci mezi průmyslovou výrobou a předkapitalistickými vztahy v zemědělství, omezený vnitřní trh a rostoucí vratkost zahraničního obchodu.“⁴⁴ Ekonomika latinskoamerických zemí byla velice těsně vázána na své nové „metropole“. V případě jakéhokoli výkyvu či výpadku na světových trzích, byly tyto země krizí okamžitě zasaženy. To se stalo hlavně v době velké krize ve 30. letech 20. století. Propad v růstu HDP (Hrubého domácího produktu) je dobře patrný na níže uvedeném grafu. Největší propad zaznamenaly nejsilnější ekonomiky v oblasti, jako Mexiko, Argentina a Brazílie.

⁴⁴ POLIŠENSKÝ, Josef, et al., op.cit., s. 437.

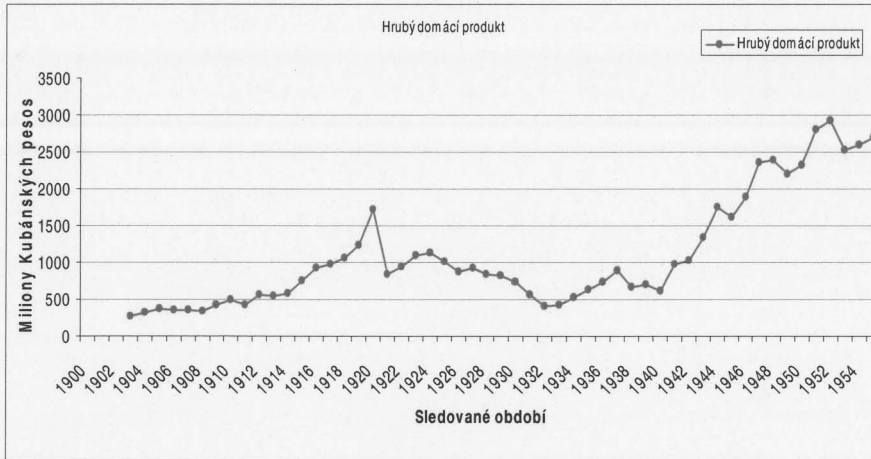
Vývoj HDP v zemích Latinské Ameriky (1900-1962)

Oxford Latin American Economic History Database [online]. 2007 [cit. 2007-05-03].
 Dostupný z WWW: <<http://oxlad.qeh.ox.ac.uk/search.php>>. - graf podle vygenerovaných hodnot vytvořila autorka.

Kubánská ekonomika byla vždy závislá na cukerné produkci a na tomto faktu se nic nezměnilo ani po získání nezávislosti. Naopak. Plattův dodatek a reciproční obchodní smlouvy se Spojenými státy nedovolovaly podstatnější změnu. Výsledkem bylo, že kubánská ekonomika velice rychle reagovala na výkyvy v ekonomice USA. Obě světové války a později i válka v Koree přinesly na Kubu relativní prosperitu. Výpadek cukerné produkce v Evropě a později i v Asii, dovolil Kubě expandovat na tyto trhy. Krize, která po každé válce nastaly, s opětovným

začleněním původních dodavatelů na trh, dopadly na tento karibský ostrov se značnou silou. (Viz. níže uvedený graf.)

Oxford Latin American Economic History Database [online]. 2007 [cit. 2007-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://oxlad.qeh.ox.ac.uk/search.php>>. - graf podle vygenerovaných hodnot vytvořila autorka.

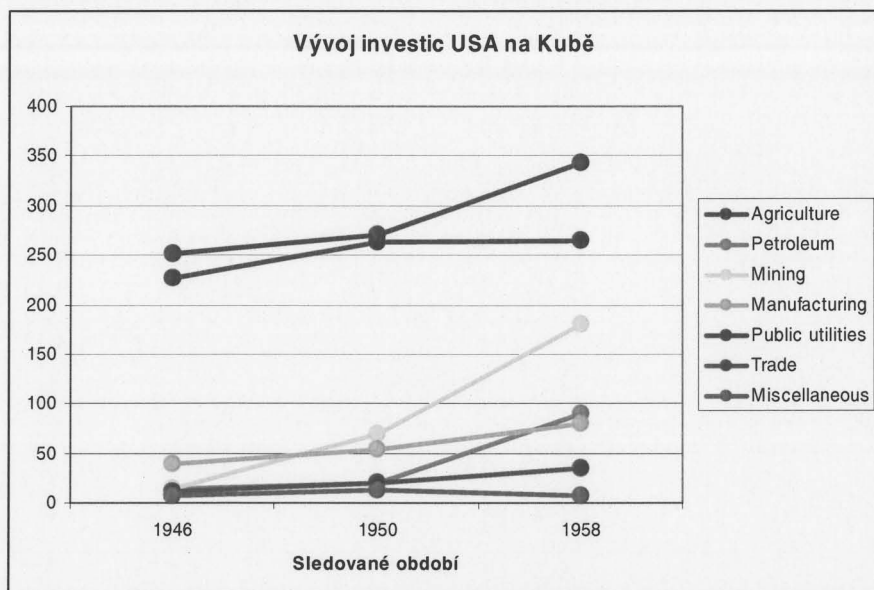
Kubánská ekonomika se i nadále více a více začleňovala do amerického systému hospodářství. To se nejvíce projevilo v rostoucím objemu investic severoamerických obchodníků na ostrově. K dokreslení situace slouží následující tabulka a její grafické vyjádření.

Tabulka 1

U.S. Direct Investments in Cuba (in millions of dollars)

Sector	1946	1950	1958
Agriculture	227	263	265
Petroleum	15	20	90
Mining	15	70	180
Manufacturing	40	54	80
Public utilities	251	271	344

Trade	12	21	35
Miscellaneous	8	13	7
Total	568	712	1001

Sources: U.S. Department of Commerce, *Investment in Cuba* (Washington, D.C., 1956), p. 10; Ismael Zuaznabar, *La economía cubana en la década del 50* (Havana, 1986), p. 51.⁴⁵ (graf podle výše uvedených hodnot vypracovala autorka).

Severoameričtí investoři kontrolovali více než 90% telefonních a elektrických sítí, kolem 83% železnic a přidružených služeb, 42% cukerné produkce. 70% dovážené ropy bylo rafinováno pouze ve dvou amerických továrnách – Standard Oil of New Jersey a Texaco. Kuba byla také závislá na dovozu spotřebního zboží. Nové a nové americké společnosti a obchodníci se usazovali přímo na ostrově.⁴⁶

Turistický ruch se omezoval především na klientelu ze severu. Hlavními lákadly se staly drogy, prostitute a kasina. To dělalo z Kuby také

⁴⁵ PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 219.

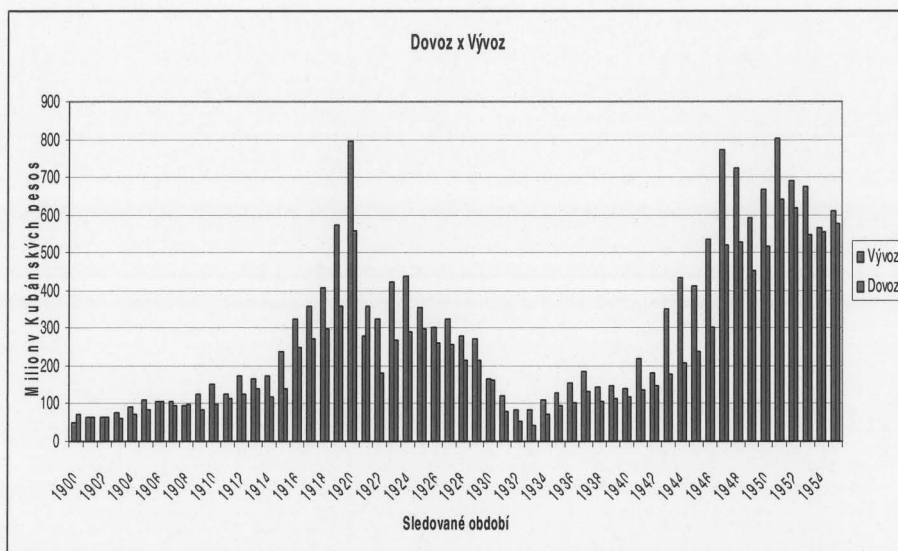
oblíbenou destinací organizovaného zločinu. První kontakty s mafií se na Kubě objevují již v době americké prohibice, kdy se ostrov stal především zdrojem levného alkoholu. Následovaly kasina a prostituce. V roce 1955 vydal Fulgencio Batista zákon, který umožňoval zřídit kasino u každého nočního klubu s hodnotou nad 1 milion amerických dolarů. Oficiální složky nelegální činnosti nijak nebránili. Tato politika měla ovšem dvě tváře. Na jednu stranu americké podnikání přinášelo na Kubu peníze, které ale šly z velké části přímo do kapes zúčastněných. Na druhou stranu tiše tolerované excesy amerických občanů vyvolávaly odpor a nacionalistické tendence v kubánské společnosti. Jako jeden z příkladů slouží incident, který se stal dne 12. března 1949. Tři opilí američtí vojáci vylezli na sochu José Martího v Parque Central a pomohli ji. Tato událost vzbudila obrovskou vlnu nevole a vyústila až v demonstrace za formální omluvu ze strany USA.⁴⁷ Americká přítomnost se tak stávala každým dnem méně přijatelnou.

Během 2. světové války se Kuba definitivně začlenila do severoamerického ekonomického systému. Expanze velkých amerických firem zaměstnávala na ostrově stále více lidí. Životní standard byl jeden z nejvyšších v Latinské Americe. Ačkoli platy zůstávaly relativně stabilní po celé období 50 let, objem dovozu spotřebního zboží z USA se zvyšoval. Kubánci tak platili za stejné produkty více, než Američané u nich doma. „The United States - not Latin America - served as the Cuban frame of reference.“⁴⁸ To je také patrné z níže uvedeného grafu. Vzhledem k tomu, že prostředky, které stát získával z obchodu s cukrem, nebyly téměř nikdy opět investovány, musela Kuba v této době čelit rostoucímu ekonomickému tlaku ze strany dalších latinskoamerických zemí, které měly k dispozici nové technologie.

⁴⁶ PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 219-222.

⁴⁷ Ibid., s. 222.

⁴⁸ Ibid., op.cit., s. 230.

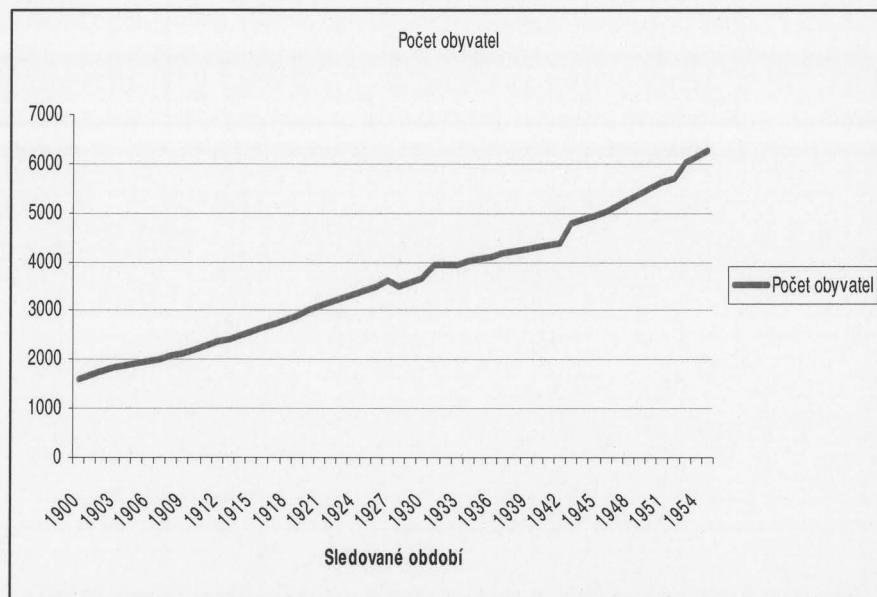

Oxford Latin American Economic History Database [online]. 2007 [cit. 2007-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://oxlad.queh.ox.ac.uk/search.php>>. - graf podle vygenerovaných hodnot vytvořila autorka.

Dalším chronickým problémem na Kubě se stala nezaměstnanost. Počet obyvatel ostrova se zvyšoval. Většina dělníků na polích pracovala jen zhruba 3 měsíce v roce v době sklizně cukrové třtiny. Rasová bariéra mezi černými a bílými dělníky také hrála svou roli při shánění práce.⁴⁹ Venkov nebyl schopen nabídnout dostatek pracovních příležitostí, a tak se zvyšovala migrace do měst. Americké společnosti nabízeli úplně jiné pracovní a platové podmínky, což se stávalo dalším lákadlem pro novou generaci. Jakýkoli sociální systém v podstatě neexistoval. Nezaměstnanost byla zhruba třikrát vyšší než v USA. Ceny rostly, ale platy zůstávaly stejné. „More than half the wage labor force, not including rural workers and domestics, were without disability compensation, unemployment insurance, and retirement pensions. By the

⁴⁹ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 129.

late 1950s, more than 30 percent of labor force, were unemployed or underemployed.⁵⁰

Oxford Latin American Economic History Database [online]. 2007 [cit. 2007-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://oxlad.qeh.ox.ac.uk/search.php>>. - graf podle vygenerovaných hodnot vytvořila autorka.

V době španělské kolonie na Kubě bylo pravidlem, že děti kreolů a Španělů žijících na ostrově studovaly spíše v Evropě nebo Spojených státech. Tento trend zůstal zachován i po získání nezávislosti. Ačkoli se Havana mohla pochlubit univerzitou s velkou tradicí, místní studia byla zaměřena především na medicínu a práva. Školy, které by se věnovaly technice a technologii související s požadavky kubánského hospodářství na Kubě budovány nebyly a tak bylo nutné se spoléhat na cizince nebo Kubánce vyškolené za hranicemi. „Although sugar accounted fully 86 percent of the value of Cuban exports from 1946 to 1954, more than 32 percent of the aggregate national gross income, and provided

⁵⁰ PÉREZ, JR., Louis A. Cuba and the United States: Ties of Singular Intimacy. Op.cit., s. 230.

employment for at least 30 percent of the active wage labor force, the study of sugar production was all but ignored by Cuban schools and students alike.⁵¹

Ačkoli v 50. letech zažívala Kuba období relativní prosperity a vysokého životního standardu, je třeba brát v potaz distribuci tohoto bohatství ve společnosti. „Procento příjmu na hlavu, gramotnosti, urbanizace a všeobecné životní úrovně patřilo k nejvyšším v Latinské Americe. To však skrývalo propastnou nerovnost mezi hlavním městem a několika východními městy a zbytkem země a mezi městem a venkovem a zejména mezi bílými a černými.“⁵²

⁵¹ PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 218.

⁵² CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 87.

Kubánská revoluce (1955-1959)

Politická a ekonomická situace Kuby v 1. polovině 50. let rozdmýchávala nacionalistické nálady ve společnosti. Studentská opozice nebyla ničím novým, a tak ani útok malé skupiny v Santiagu de Cuba v létě roku 1953 na Kubě neměl žádný velký ohlas. Avšak brzy po uvěznění Castrových opoziční skupiny se začaly ozývat hlasy za jejich propuštění. V jejich prospěch intervenoval dokonce i papež Pius XII. Fulgencio Batista těmto požadavkům vyhověl. V souvislosti s připravovanými volbami prezident Batista ustoupil a v květnu 1955 udělil uvězněným bojovníkům amnestii. Fidel Castro brzy pochopil, že na ostrově nebude mít nikdy možnost své myšlenky uskutečnit a tak se rozhodl přenést centrum odporu do zahraničí. Jeho první kroky směřovaly do Spojených států, kde chtěl získat pomoc od představitelů opozičních stran. Ti ovšem s Castrem vizi ozbrojeného návratu a partyzánské války nesdíleli.

Přesto se Fidelu Castrovi podařilo získat podporu v USA. Ačkoli opoziční vedení mu pomoc odmítlo, vydal se hledat podporu mezi řadovými Kubánci. Výměna pracovních sil mezi Kubou a Spojenými státy fungovala již od 19. století. Mnoho kubánských dělníků odcházelo hlavně do oblastí Miami, Tampa, Key West nebo New Yorku. Postavení těchto dělníků se nelišilo od ostatních cizinců. Často se museli vyrovnat s rasovou diskriminací, nižšími platy a obecně odmítavými postoji ze strany Američanů. Jazyková bariéra pak nedovolovala dobré začlenění ani dětem. Běžným bylo, že nedokončily ani základní studia. Mnoho z nich se proto vracelo zpět na Kubu a podporovali tak anti-americké nálady. Ti co zůstali se stali Castrovým spojencem v jeho plánovaném boji proti tyranii. „...young Fidel Castro traveled to Tampa in November

1955, in much same way that José Martí had done almost sixty-five years earlier.⁵³

Mezitím se v Havaně obnovilo Hnutí mládeže století, ale již pod názvem Hnutí 26. července (M-26-7), jako odkaz na útok na pevnost Moncada. Další Fidelovy kroky vedly do Mexika. Ubytoval v domě Marie Antonie Gonzálesové v Ciudad de México, kde se scházelo vedení exilové části M-26-7. 26. července 1955 se někteří z povstalců sešli u památníku José Martího v Chapultepecu v Mexiku, kde si přísahali bojovat až do konečného vítězství.⁵⁴ V Mexiku se Castro také poprvé setkal s Argentincem Ernestem Gevarou de la Serna, řečeným Che. Che Guevara byl mladý argentinský lékař, věčný dobrodruh a cestovatel, idealistický snilek. Setkání v domě své hostitelky však změnilo životy obou protagonistů. Od tohoto prvního přímého setkání se stali přáteli a partnery. Castro byl více zaměřen na akci, zatímco Guevara byl spíše teoretik. „V každém případě jejich spojení dodá koncepční strukturu Castrově skvělé politické intuici a smysl životu Che.“⁵⁵ Jak později sám Castro přiznal, Che Guevara byl v době jejich setkání, co se ideologické připravenosti revolučního boje týče, mnohem dále. „Fidelova vášeň pro Kubu a Guevarovy revoluční myšlenky se navzájem zapalovaly jako ničivý požár, jako silná světlice. Jeden byl impulzivní, druhý hloubavý, jeden emocionální a optimistický, druhý chladný a skeptický. Jeden byl oddán pouze Kubě, druhý spojený s rámcem sociálních a ekonomických koncepcí. Bez Guevary by se Castro asi nestal komunistou. Bez Fidela Castra by se Ernesto Guevara nebyl nikdy ničím víc než marxistickým teoretikem, idealistickým intelektuálem.“⁵⁶

⁵³ PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 217.

⁵⁴ Podle: NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 16-19.

⁵⁵ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 91.

⁵⁶ VELAZQUEZOVÁ, Lucila, in El Nacional (Caracas), říjen 1967, IN: CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 92.

Je ale třeba říci, že Che Guevara nebyl v tuto chvíli nijakým velkým znalcem marxismu-leninismu. Na svých cestách po Latinské Americe se sice často setkal se situacemi a obrazy, které jistě zapůsobily na jeho sociální cítění, byl však především lékař. Ačkoli se v době svého pobytu v Mexiku věnoval četbě Marxe, jak sám uváděl, byly jeho znalosti zatím spíše v rovině někoho se zájmem o světovou politiku než oddaného znalce doktríny.⁵⁷

Příprava povstání

Brzy se rozběhly přípravy na vylodění partyzánské skupiny na Kubě. Che Guevara se stal členem budoucího výsadku. Argentinská národnost sice byla poněkud na překážku, ale jeho odhodlání nakonec účastníky hnutí přesvědčilo. V blízkosti hlavního města byla koupena Hacienda Santa Rosa, kde se budoucí revolucionáři z Hnutí 26. července cvičili v boji. Učitelem jim byl Alberto Bayo, bývalý plukovník španělské republikánské armády, který organizoval partyzánský boj proti Francovi, odborník na záškodnickou a partyzánskou válku. Velitelem personálu ve výcvikovém táboře se stal Che Guevara. Výkon jeho hodnosti mu však stěžovaly dva základní faktory. Národnost, která ovšem nehrála takovou roli a jeho nemoc. Ernesto Guevara byl velice silný astmatik. Ačkoli se snažil tuto nemoc vždy překonat, v neznámém prostředí se mu mohla stát osudnou. V době příprav se ale přesvědčil, že je schopen většinu obíží překonat a vyrovnat se ostatním budoucím spolubojovníkům. Bylo tedy rozhodnuto, Che Guevara se stal integrální součástí připravovaného povstání. Rozhodnutí, které změnilo život nejen jemu, ale i miliónům dalších.

Přípravy vrcholily v letních měsících roku 1956. V červenci předchozího roku došlo ke střetnutí studentů a policie v Havaně, na podzim pak byly

⁵⁷ Podle: CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 92.

dočasně uzavřeny vysoké a střední školy, aby se zabránilo dalšímu rozšiřování opozice mezi studenty. „Na konci února 1956 studenti z havanské univerzity založili tajnou polovojenskou organizaci „Revoluční direktorium“, které se mělo stát hlavním organizátorem studentského boje proti diktatuře. V čele direktoria stanul José Antonio Echevarría.“⁵⁸ V září 1956 podepsal Fidel Castro s Revolučním direktoriem tzv. Mexický pakt, který zavazoval obě uskupení ke spolupráci. Mezitím se M-26-7 na Kubě snažilo zajistit podmínky pro vyložení exilové skupiny. Upevňovala se ilegální odbojová síť.

V Mexiku se kromě výcviku také sháněly finanční prostředky, zbraně a střelivo. To vzbudilo pozornost mexické policie. Dne 24. července 1956 byl Fidel Castro zatčen. „Na naléhání Batistovy výzvědné služby a díky zradě ve vlastních řadách stejně jako nekonečné korupci většiny mexického bezpečnostního aparátu úřady nakonec Fidela Castra zatkli v Mexico City.“⁵⁹ Shodou okolností byly objeveny také plány haciendy Santa Rosa, kde právě probíhal výcvik povstalecké skupiny. Po předložení důkazů mexickou policií Castro ustoupil a přikázal svým kolegům se vzdát. Velice brzy se mu také podařilo dostat většinu z nich z vězení. Jeden z posledních, kdo ve vazbě zůstal byl Che Guevara. Jeho situace ovšem byla poněkud těžší, byl jiné národnosti než ostatní a navíc byl v Mexiku nelegálně. Přestože pro Castrovu invazní skupinu nebyl žádný důvod „zdržovat“ se se získáním jeho svobody, Fidel neustoupil. Pro Guevaru to byla první zkušenost s represí. Využil ji po svém. „Okamžitě před tím, stejně jako během svého zatčení a výslechů, měl Che příležitost opakovaně deklarovat svou identifikaci s tvrdou linií, komunistickou, prosovětskou frakcí revolučního hnutí.“⁶⁰ Také při své policejním výslechu se nechal unést k disputaci o marxisticko-leninské ideologii s policejním úředníkem, který ho vyslýchal. Guevarova

⁵⁸ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 21.

⁵⁹ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 96.

politická orientace se jevila jako jasně levicová. To ovšem začalo postupně ovlivňovat celé hnutí. „Pokud jeho vliv na politické myšlení Hnutí 26. července zůstával omezený, jeho aktivistická hrdost neměla větší důsledky. Ale jak jeho politický vliv vzrůstal, jeho ideologická domýšlivost získala značný historický význam.“⁶¹

Po svém propuštění se Castro vydal opět do Spojených států, aby získal finance na zbraně, které byly zabaveny a bez kterých nemohla skupina jednat. Domácí odboj se mezitím vyslovil pro okamžitou realizaci operace. 8. října 1956 byl v jednom z havanských barů proveden atentát na šéfa vojenské rozvědky plukovníka Antonia Blanca, který svým zraněním podlehl. Atentátníci se ukryli na haitském velvyslanectví. Policie ovšem pronikla na výsostné území Haitské republiky a útočníky postřílela. Vzápětí byli také zatčeni vůdci studentských hnutí a odboráři. Tyto činy vládních sil přinesly i první kritické ohlasy ze Spojených států. Batistův režim se pomalu stával nepohodlným pro USA.

Granma

24. listopadu 1956 odeslal Fidel Castro Franku Paísovi, vůdci domácího odboje, telegram s dohodnutou šifrou o tom, že byla ukončena příprava. Výprava měla naspěch, ne jen kvůli zprávám z domova, Batistovým represím a kvůli dohledu mexické policie, ale také slibu, který Fidel Castro dal, než Kubu opustil - v roce 1956 budeme buď svobodní nebo mučedníci.⁶² Podle plánu se měli povstalci vylodit poblíž mysu Cabo Cruz v provincii Oriente. Tam je měla očekávat skupina domácího odboje s níž se měli zmocnit posádek v Manzanillu a Bayamu. Současně s touto akcí mělo být vyvoláno povstání v Santiagu de Cuba, které měl organizovat Frank País. Fidel Castro očekával, tak jako již při útoku

⁶⁰ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 98.

⁶¹ Ibid., s. 100.

v Santiagu de Cuba, že Kubánci nezůstanou chladní a k ozbrojenému povstání se připojí.

Jen několik dnů před odplutím byla skupina opět odhalena mexickou policií, která zabavila část výzbroje a munice. Povstalci měli k dispozici jachtu Granma, která byla konstruována pro 8-10 lidí. Z mexického přístavu Tuxpan odplouvala 25. listopadu s 82 muži na palubě s nákladem potravin a zbraní, konkrétně dvěma protitankovými děly, třiceti pěti puškami s optickými mířidly, padesáti pěti mexickými puškami, třemi samopaly Thomson a čtyřiceti lehkými automatickými pistolemi.⁶³

Na moři byla loď zastižena špatným počasím a většina posádky okamžitě onemocněla mořskou nemocí, kterou trpěl i lékař výpravy, Ernesto Che Guevara. Závada na lodní toaletě způsobila, že loď začala nabírat vodu. Brzy bylo jasné, že se Granma nemůže dostat na místo určení včas. O tom ale neměl nikdo z domácího odboje zprávy, nikdo nepočítal s tím, že by se mohlo cokoli stát. „Plán byl úzce zkoordinován s Kubou. Hnutí 26. července na ostrově vedené Frankem Paísem bylo připraveno zahájit lidové povstání v Santiagu 30. listopadu.“⁶⁴ 30. listopadu skutečně došlo k několika pokusům o povstání, které ale byly tvrdě potlačeny vládními silami. V bojích padla velká část organizátorů Hnutí 26. července.

Povstalcům se podařilo přistát až v noci na 2. prosince, v oblasti Los Cayuelos, na úplně jiném místě, než bylo plánováno. Vylodění stěžoval charakter místa, splet' kořenů a bahna se táhla několik desítek metrů do volného moře. Za úsvitu byla loď objevena hlídkujícím člunem pobřežní stráže. Brzy se objevila i armádní letadla. Většina zásob zůstala na lodi a povstalci se vydali pod ochranu pohoří Sierra Maestra. Dne 5. prosince při srážce s vládními vojsky u Alegría de Pío přišla Castrova invazní skupina o 60 mužů. Vzbouřenci pravděpodobně podcenili situaci a

⁶² CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 104.

⁶³ Podle: CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 105.

⁶⁴ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 105.

dostali se do léčky. V následné štvanci bylo zajato nebo zabito dalších 10 mužů. Skupina se rozprchla. Z celého výsadku tedy zbylo jen 12 mužů, kteří se po několika týdnech sešli u osady Purial de Vicuña. Mezi nimi byli Fidel Castro, jeho bratr Raúl, Ernesto Che Guevara, Juan Almeida, Camilo Cienfuegos, Faustino Pérez a další. Společně pak vystoupili na nejvyšší vrchol pohoří, kde založili svou základnu. „Dvě věci udržely revolucionáře z *Granmy* na živu: pozoruhodná síla vůle a sebedůvěra Fidela Castra, který prohlásil jejich přežití za triumf a maličké partě vyčerpaných partyzánů slíbil jisté vítězství a pomoc místních rolníků. Oba faktory umožnily povstalcům navázat styk s městskými skupinami hnutí (zejména skupinou Celie Sánchezové v sousedním městě Manzanillo) a znovu se shromáždit pod ochranou Sierra Maestry.“⁶⁵

Batista oslavoval své vítězství nad Castrem a jeho lidmi. Nikdo již nepředpokládal, že by hrstka mužů mohla něco podniknout. O to větší bylo překvapení, když oficiální tisk přinesl informace o tom, že skupina povstalců přepadla vojenskou posádku v La Plata. Bylo to konečně první vítězství povstalců, které všem ve skupině dalo novou naději. Byla tak také vyvrácena fáma o smrti Fidela Castra při prvním střetu s vojáky.⁶⁶

Nová fáze bojů

Začala nová fáze boje. První podmínkou přežití bylo zajistit si zázemí. Povstalci operovali v oblasti provincie Oriente na východě země. Tato oblast byla jednou z nejchudších na celém ostrově. Dělníci nebo spíše nádeníci pracující na místních plantážích žili v nepředstavitelné bídě. Zdejší lidé neměli v revoluci co ztratit, mohly pouze získat, pokud by

⁶⁵ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 106.

⁶⁶ Podle: NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 20-24.

malá skupina odvážlivců zvítězila. Právě to mohlo být jednou z podmínek budoucího vítězství.

Již v únoru přišel do oblasti Frank País, aby dohodl podporu městských organizací a dodávky zbraní. Fidel Castro se brzy ukázal jako velice dobrý stratég. Jednotky vládních vojsk, vyslané do této oblasti, byly neustále napadány vzbouřenci, zvláště pak průzkumné a týlové jednotky. Naproti tomu unikali povstalci svým pronásledovatelům rychlými pochody do hor. Jako další nutnost se ukázalo prolomit informační bariéru. Jeden z bojovníků, Faustino Pérez, byl vyslán do Havany, aby vyhledal novináře deníku „The New York Times“ Herberta Matthewse a přivedl ho do tábora povstalců, do hor Sierry Maestry. To se mu také podařilo. Senzační článek o vousatém vůdci revolucionářů v horách na Kubě obletěl na počátku roku 1957 celý svět. 24. února vydal deník The New York Times zprávu o situaci na Kubě. „Throughout Cuba a formidable movement of opposition to General Batista has been developing. It has by no means reached an explosive point. The rebels in the Sierra Maestra cannot move out...President Batista has the high officers of the Army and the police behind him...Fidel Castro and his 26th of July Movement are the flaming symbol of his opposition to the regime. The organization, which is apart from the university students' opposition, is formed of youths of all kinds. It is a revolutionary movement that calls itself socialistic. It is also nationalistic, which generally in Latin America means anti-Yankee.“⁶⁷ Od prvního dne po vylodění povstalců z granmy nebyly o Fidelu Castru a jeho mužích žádné zprávy. Tento novinový článek tak definitivně prolomil mlčení kolem Castrovy skupiny a dokázal, že odbojová skupina pracuje. Jak říká Vladimír Nálevka: „Cíle této propagační akce bylo dosaženo, svět se dozvěděl o partyzánské válce na Kubě a současně byla vyvrácena i

⁶⁷ MATTHEWS, Herbert L.. Cuban Rebel is Visited in Hideout : Castro Is Still Alive and Still Fighting in Mountains. The New York Times. 24.2.1957, no. Unknown.

oficiální zpráva o Castrově smrti.“⁶⁸ Odbojová skupina se také postupně rozrůstala, v březnu začaly přicházet posily z měst. V dubnu roku 1957 měla již odbojová skupina osmdesát členů.

V květnu 1957 prolomili povstalci obklíčení Sierry Maestry, když se jim podařilo zvítězit nad přesilou vládních vojsk u osady Uvero. Postavení Che Guevary v partyzánské skupině nabíralo na důležitost. Ačkoli byl stále ještě zdravotnický důstojník jeho, svým způsobem, výjimečný vztah k Fidelu Castrovi ho stavěl do jiného světla. Bitva u Uvera mu získala tolik potřebné uznání. Od této chvíle byl s konečnou platností velitelem. Byla zformována druhá povstalecká kolona, v jejímž čele stanul právě Che Guevara, což mu umožnilo účastnit se aktivněji politických diskuzí. Prozatím operovaly obě jednotky společně. Ve stejné době se na severu provincie v pohoří Sierra Cristal vylodila další jednotka z Mexika. Stejně jako vylodění Fidela Castra skončila i tato akce velkými ztrátami na straně revolucionářů. Z původních dvaceti sedmi bojovníků přežilo první střet s Batistovými vojsky jen deset mužů. Ti se zanedlouho přidali ke Castrově skupině.

Jak pokračovaly boje a vítězství barbudos, jak se povstalcům začalo říkat⁶⁹, byly také na dobytých územích stavěny školy, dílny a ošetřovny. To bylo zřejmě dalším psychologickým momentem tohoto boje. Většinou nigramotní venkované často nikdy nepoznali lékařskou péči, proto pro ně příchod někoho, kdo jim toto vše nabízel mohl připadat jako zázrak. Partyzáni měli přísně zakázáno cokoli na vesničanech požadovat, pokud si nemohli zaplatit za jídlo, museli se obejít bez něj.

⁶⁸ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 25.

⁶⁹ Barbudo= vousáč. Toto označení partyzánů se poprvé objevuje v článku Herberta Metthewse pro „The New York Times“ po jeho návštěvě tábora povstalců, a jeho rozhovoru s Fidelem Castrem. Castro tehdy prohlásil, že se bojovníci oholí až po vítězství revoluce.

Podle Vladimíra Nálevky: „Ozbrojený boj proti diktatuře nyní silně rezonoval v kubánské společnosti.“⁷⁰ Spouštěčem dalších událostí se stala vražda Franka Paíse v létě roku 1957 v Santiago de Cuba. Místní obchodníci a řemeslníci na protest vyhlásili generální stávkou. Paísův pohřeb se stal veřejnou demonstrací odporu proti režimu.

12. července 1957 byl vyhlášen Politicko-sociální manifest ze Sierry Maestry, který se stal novým programovým prohlášením Hnutí 26. července. Tento dokument odmítal jakékoli vměšování zahraničních autorit do vývoje na Kubě „...Vlastenecká revoluční fronta se nedovolává žádného zprostředkování ani nežadá vměšování jiného národa do vnitřních záležitostí Kuby..., a že žádá vládu Spojených států, aby pokud bude trvat nynější režim teroru a diktatury, zastavila všechny dodávky zbraní na Kubu.“⁷¹ Dále žádal svobodné volby a respektování jejich výsledků „Přejeme si volby, avšak pod jednou podmínkou: budou to volby skutečně svobodné, demokratické a nestranné.“⁷² Měla být také uskutečněna pozemková reforma a obnovení ústavních práv podle ústavy z roku 1940. Fidel Castro se také dohodl s představiteli civilních složek M-26-7 na vytvoření tzv. Vlastenecké revoluční fronty, která měla spojovat všechny opoziční síly. V červenci přišly do hor dvě nové podstavy - Raúl Chibás, bratr Eduarda Chibáse, zakladatele Ortodoxní strany a Felipe Pazos. Ti byli představiteli umírněné městské opozice, kterou se Fidel snažil získat také na svoji stranu tak, aby podpořila již operující městské skupiny, které s ním již byly ve spojení. Toto spojení bylo pro partyzány důležité, jelikož jim umožnilo i nadále dostávat dodávky zbraní a také nebyli izolováni od městského dění.

Jako odpověď na vyhlášený manifest vytvořili 1. listopadu 1957 představitelé kubánského exilu na Miami, jako Carlos Prío Socarrás,

⁷⁰ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 26.

⁷¹ CASTRO, Fidel., op.cit., s. 124.

⁷² Ibid., s. 123.

Roberto Agramonte nebo Felipe Pazos, Juntu kubánského osvobození. Ta přejímala většinu bodů Manifestu, ale na příklad pozemkovou reformu nebo nepřípustnost zahraniční intervence vůbec nezmiňovala. Ačkoli byla tato smlouva podepsána některým představitelem Hnutí 26-7, byla Fidelem Castrem odmítnuta v tzv. dopise juntě. Kromě toho, že míamské opozici vyčítá opomenutí právě výše zmíněných bodů, vymezuje se také proti jakékoli možnosti nástupu vojenské junty na Kubě po vítězství revoluce: „Nuže, neváhejme prohlásit, že vystřídá-li Batistu nějaká vojenská junta, Hnutí 26. července bude rozhodně pokračovat ve své osvobozenécké kampani.“⁷³ Dále definuje povinnosti budoucí prozatímní vlády: „...přizpůsobení jejího poslání stanovenému minimálnímu programu a úplná nestrannost...“⁷⁴, a také se zříká účasti v prozatímní vládě: „Necht' každý dobře porozumí, že jsme se zřekli byrokratických pozic nebo účasti ve vládě...“⁷⁵ Průběh vyjednávání Míamského paktu je nejasný. Podle některých autorů se Fidel Castro v zastoupení svých spolupracovníků na těchto rozhovorech podílel. Když však bylo zveřejněno hotové memorandum, vyvolalo u některých složek odbojového hnutí odpor. „Již nespokojení a rozzlobení kvůli Manifestu z 12. července měli možná za to, že míamská konkláve a lidé, které zahrnovalo, i rozhodnutí vyhlásit kandidaturu Felipe Pazose pro pobatistické období, představuje sérii ústupků nebezpečně se blížících zradě...Po několikátýdenním tajuplném mlčení Castro dohodu odsoudil a připojil se k levému křídlu, nyní vedeném Guevarou.“⁷⁶

Až do této doby byly téměř všechny akce v horách i ve městech organizovány Hnutím 26. července nebo Revolučním direktoriem. To byla ovšem situace déle neudržitelná. Pokud chtěl Castro dosáhnout konečného vítězství nad Batistou musel spolupracovat i s nevojenskými

⁷³ CASTRO, Fidel., op.cit., s. 136.

⁷⁴ Ibid., s. 137.

⁷⁵ Ibid., s. 145.

⁷⁶ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 114-115.

složkami hnutí a také s opozicí, jako byla Lidová socialistická strana. Povstalecká armáda operovala pouze navenkově a bez městských organizací by nebyla schopna v horách operovat. Již po smrti Franka Paíse se komunisté z Lidové socialistické strany podíleli na vyhlášené stávce, dokonce začali organizovat i vlastní partyzánské oddíly. Pokračovala také spolupráce s Revolučním direktoriem Antonia Echevarrii. „Dne 13. března 1957 zaútočilo 40 členů direktoria na centrum moci.“⁷⁷ Dostali se dokonce do kanceláře samotného Batisty, prezident však krátce předtím prezidentský palác opustil. Při útoku armády, který následoval, zaplatila velká většina odvážlivců životem. Zabit byl i vůdce Revolučního direktoria Antonio Echevarria. Po této nešťastné akci byla činnost Revolučního direktoria na dlouhou dobu ochromena. Většina jeho zbývajících členů odešla do oblasti Escambray, kde se Faure Chomón a Gutierrez Menoyo snažili o partyzánský boj. Její akce nebyly nijak významné až do doby, kdy se k nim připojila druhá kolona Che Guevary. Koncem února také začal vysílat povstalecký rozhlas, Radio Rebelde, ze základny v La Platě.

V březnu 1958 se rozhodlo o rozšíření fronty i na sever provincie Oriente. „Raúl Castro překročil v čele šesté kolony Franka Paíse ústřední dálnici a zamířil do oblasti Sierra de Nippe a Sierra Cristal...Otevření druhé fronty partyzánské války prohloubilo demoralizaci vládních jednotek...Vojáci byli až doposud nasazováni v represivních akcích policejního typu a s pohyblivou válkou diverzních komand si nevěděli rady.“⁷⁸ Tato taktika se tedy povstalcům osvědčila. Proto byly zformovány další bojové skupiny. Skupina Juana Almeidy měla za úkol akce v přímém okolí Santiago de Cuba. Skupina Camila Cienfugose byla se stejným úkolem poslána k Bayamu. Hnutí 26. července se rozhodlo tyto akce podpořit generální stávkou. S pomocí spojeneckých

⁷⁷ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 29.

⁷⁸ Ibid., s. 29.

organizací jako Národní dělnické fronty (dále jen FON) a komunistů se přikročilo k přípravám. Bohužel její organizace nebyla dobře vedena. Komunisté se ukázali jako nepřiliš schopní a FON si svými nátlakovými akcemi často zneprátelila možné spojence. Ukázalo se, že povstalci a jejich skupiny ve městech nejsou příliš jednotní. Výzva k zahájení stávky byla vysílána 9. dubna v 11.00, v době, kdy rádio skoro nikdo, kromě policie, neposlouchal. Stávka tak skončila naprostým fiaskem.⁷⁹ „Když neměla stávka úspěch, Castro se přiklonil k názoru, že z toho obviní vedení „na rovinách“⁸⁰. V důsledku jednoho z mnoha paradoxů revoluční války se Fidel Castro stal mnohem mocnějším po krachu dubnové stávky, kterou sám de facto naplánoval a přikázal. Tím, že úspěšně svalil vinu za debakl na národní vedení Hnutí 26. července, vytvořil mocenské vakuum, které byl tehdy schopen naplnit.“⁸¹

To bylo jedním z důvodů rozepří mezi Fidelem Castrem a vedením městského odboje. Tyto rozpory pak pokračovaly i v dalším období a způsobovaly stále hlubší rozdělení jednotlivých frakcí Hnutí. „Velitelské jádro povstaleckého vojska bylo již v tomto čase levicově orientováno, což bylo patrné ani ne tak u Fidela Castra, jako u jeho bratra Raúla či Ernesta Che Guevary. Svoji roli ovšem sehrálo i Castrovo autoritativní prosazování vlastních názorů a jeho malá ochota naslouchat argumentům druhých.“⁸²

Neúspěšná stávka také usměřila protiútok Batistovy armády. V květnu začali do provincie Oriente přicházet vládní posily, které doprovázely násilnosti proti civilnímu obyvatelstvu. „Batistova ofenzíva v Sierra Maestra měla trvat sedmdesát šest dnů a zúčastnilo se jí více než deset

⁷⁹ Podle: PEČÍNKA, Pavel., op.cit., s. 32.

⁸⁰ na rovinách= označení pro odbojové skupiny ve městech; v horách= partyzáni v terénu.

⁸¹ CASTAÑEDA, Jorge G.,op.cit., s. 119.

⁸² NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit., s. 30.

tisíc vojáků. Naproti tomu partyzánů bylo celkem sotva 321.“⁸³ Diktátor překročil snesitelnou hranici. Veřejnost již nebyla schopna tyto výpady akceptovat. Od Batisty se začali odvracet i spojenci, kteří ho původně dostali na vrchol moci. Od agentů CIA na Kubě se vládě Spojených států doporučovalo přestat s oficiálními dodávkami zbraní na ostrov. V partyzánských jednotkách tyto dodávky vzbuzovaly silné protiamerické nálady. „It was apparent in their anger at the United States for supplying the bombs and napalm that Batista's forces rained on them and the local civilian population...“⁸⁴ Mlčky však byly tolerovány ilegální zásilky zbraní pro povstalce. Ukázalo se, že vláda USA je ochotna podporovat jakýkoli režim nebo boj, pokud vyhovuje jejich zájmům. Také myšlenková základna povstalců se začala měnit. „Fidel Castro se stále více vzdaloval od svých dřívějších liberálních spojenců- Pría, Chibase, Pazose, Studentského hnutí, dřívějšího národního vedení Hnutí 26. července - a přesunul se blíže ke kádřům své Povstalecké armády a Lidové socialistické strany. V žádném případě to nebyl rychlý nebo jednoznačný proces. Neměl ani definitivní počátek, ani konec, ani nutně nevyplynul z žádného plánu zosnovaného Fidelem předem a potom záměrně provedeného.“⁸⁵

Na konci května 1958 začíná rozhodující fáze této války. Vládní jednotky zaútočily na severních svazích Sierry Maestry. Fidel Castro proti útočníkům nasadil všechny své jednotky, s výjimkou skupiny vedené bratrem Raúlem, která podnikala výpady do týlu nepřítele a také skupiny vedené Juanem Almeidou, která bránila přístupové cesty k partyzánům. Povstalci znali dobře horský terén a uměli ho využít. Těžká technika pravidelné armády byla v boji proti příkrým svahům s množstvím nastražených min a jiných zařízení bezmocná. To byl silný psychologický aspekt bitvy. Vojáci, kteří viděli, jak bezmocná je jejich

⁸³ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 120.

⁸⁴ BENJAMIN, Jules R., s. 147.

technika, ztráceli naději a chuť k boji. Celý měsíc se partyzánům dařilo držet asi třiceti kilometrové obranné pásmo. Na konci června přešli do ofenzívy a definitivně vytlačily vládní vojska ze Sierry. V této době se ve venezuelském Caracasu sešli zástupci kubánské opozice a vytvořili Občanskou revoluční frontu, která měla podpořit revoluční vojska. Na tomto setkání byl také zvolen prozatímním prezidentem Kuby. Manuel Urruita z miamského exilového centra. Tento muž byl původně soudce, ale byl nucen odejít z Kuby po té, co v roce 1953 odmítl soudit povstalce, kteří zaútočili na kasárna Moncada.

Na sklonku srpna 1958 rozhodlo vedení revolučních vojsk o rozšíření bojů i do ostatních částí ostrova. Povstalci měli projít provincií Camaguay až do oblasti Las Villas, do pohoří Escambray. Cesta vedla přes roviny, kde se povstalecké vojsko nemělo kde ukryt a také chování místních rolníků bylo o poznání zdrženlivější než v chudém Oriente. Jedinou ochranu povstalcům poskytovaly bažiny a močály. K prvním střetům s vládní vojsky došlo u obce Cuatro Compañero a od této chvíle byly partyzáni pod neustálým tlakem. Při dalším střetu se však této jednotce pod vedením Che Guevary podařilo zatlačit protivníka do bažin a tak překonat jeho materiální převahu. Po příchodu do Escambray se však objevily další potíže. Vedení Revolučního direktoria, které oblast ovládalo ji odmítlo Che Guevarovi a jeho mužům předat. Nakonec se vše podařilo urovnat a Havana tak byla oříznuta od východní části ostrova.

V říjnu 1958 zahájil Fidel Castro útok na Bayamo sestupem ze Sierry. Ve stejnou dobu přistoupily k ofenzívě i skupiny Raúla Castra a Juana Almeidy. 10. října vyhlásili partyzáni zákon o pozemkové reformě. Toto již nebyla akce několika mužů proti režimu ve vzdáleném hlavním městě. Boje na Siere již zasáhly celou kubánskou společnost. Batistův mocenský aparát se hroutil. „Těžiště operací se přesunulo do střední Kuby. Koncem

⁸⁵ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 120.

měsíce byly vládní síly v provinciích Pinar del Río, Las Villas, Camaguey a Oriente zatlačeny do svých posádkových měst. Venkov byl v rukou barbudos.⁸⁶

Che Guevara se svou skupinou postupoval proti hlavnímu městu provincie Las Villas, Santa Claře. Camil Cienfuegos se svou kolonou zaútočil na Camaguey. Fidel Castro se připravoval na útok na Santiago de Cuba. V tuto chvíli se Batista rozhodl řešit nastalou krizi výměnou tváří ve vládě. Vyhlásil konání nových voleb, ve kterých už sám nekandidoval. Fidel Castro vyzval obyvatelstvo k bojkotu voleb. Dne 3. listopadu se sice volby opravdu uskutečnily, ale s malou volební účastí. Jak ortodoxní tak autentická strana byly poraženy a také zkompromitovány. Moc se již přesunula do rukou „vousáčů“ z hor.

V polovině prosince 1958 přišel rozhodující úder. Nejdůležitější komunikace byly v rukou povstalců, protivník se tedy neměl možnost pohybovat. Jednotlivé kolony dobývaly jedno město za druhým. Hlavní úder v čele s Fidelem Castrem směřoval na Santiago de Cuba. Dne 29. prosince zaútočil Che Guevara na město Santa Clara. Proti sobě tak stanulo zhruba 2500 vojáků a 300 partyzánů. S podporou místního obyvatelstva se mu podařilo ukořistit obrněný vlak a podlomit tak morálku vojska. „Tajemství spočívalo v tom, že armáda odmítala bojovat...Když se důstojníkům, kteří veleli obrněnému vlaku, podařilo vyhnout boji a když se přiblížili k vojenským kasárnám, kde hledali ochranu, zjistili, že koleje byly předchozího dne odstraněny. Následovalo velkolepé vykolejení vlaku.“⁸⁷ 1. ledna vojenská posádka kapitulovala. Již v noci z 31. prosince na 1. ledna utekl Fulgencio Batista spolu se svými věrnými ze země. Svůj život později dožil ve Španělsku. Spojené státy se snažily o kompromisní urovnání situace a podpořily ustavení

⁸⁶ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit, s. 32.

⁸⁷ CASTAÑEDA, Jorge G.,op.cit.,s. 137.

vojenské junty generála Eulogia Cantilla. Jako protiakce proti tomuto řešení byla Fidelem Castrem vyhlášena generální stávka. „Dne 2. ledna 1959 vstoupili Guevara a Cienfuegos do Havany, Castro obsadil Santiago a přijal bezpodmínečnou kapitulaci vojenské posádky plukovníka Rega Rubina v kasárnách Moncada.“⁸⁸

⁸⁸ NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora., op.cit, s. 33.

Batistova politika v době revoluce

Kubánská politická scéna byla od prvních dní své samostatné historie ovlivňována svým největším severním sousedem. Prostředky byly různé – ekonomické smlouvy nebo sankce, zasahování do průběhu voleb nebo vojenská invaze – to vše pro americké zájmy na Kubě a potažmo i v Karibiku. S nástupem studené války pak tato politika amerických zájmů v Latinské Americe dostala nový kabát – ochrana polokoule proti pronikání komunismu. Prezidentské volby na Kubě v roce 1952 takovou hrozbou pro USA byly. Fulgencio Batista, který se díky tomu dostal s americkou podporou k moci, se jevil jako vhodný ochránce severoamerických společností.

První vlna protestů, které se proti novému diktátorovi na Kubě zvedla, nebyla na severu považována za nijak neobvyklou. Latinská Amerika byla vždy považována za vášnivou a iracionální a funkce Spojených států tak spočívala v tom, že ukazovala správnou cestu. „Washington had not understand the angry university based nationalism that underlay the demonstration against Batista's coup in 1952.“⁸⁹ Ačkoli mobilizace univerzitních studentů byla v kubánských demonstracích odporu téměř pravidlem, USA ji nikdy nechápali jako výraz nějaké hlubší systémové krize, ale spíše jako mladickou nerozvážnost republiky. Kuba byla vždy považována, jako součást Spojených států, formálně nezávislá, ale ve své podstatě natolik svázaná s USA, že nebylo možné ji jakkoli oddělit. Ekonomika a kultura je jevily jako dostatečná pouta. Avšak vzrůstající nespokojenost v celé Latinské Americe s politikou Spojených států byla prvním nevyslyšeným signálem, že je potřeba změn.

⁸⁹ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 141.

Zhruba do konce roku 1957 byla situace na Kubě stabilizovaná. Partyzánské skupiny, které operovaly pod vedením Fidela Castra ve východní části ostrova, ještě nebyly pro Batistův režim hrozbou. Ale hlavní zbraní Hnutí 26-7 byla informovanost veřejnosti. Radio Rebelde a opoziční noviny distribuované v oblasti se staly hlavním nástrojem Castrovy propagandy. Akcent na boj proti tyranii pak partyzánům přinášel i zahraniční podporu. Obrázek, který o povstalcích vytvářel např. deník New York Times, získal kubánskému odboji mnoho stoupenců přímo v USA.

Americké politické špičky však nebyly nakloněny Castovým stoupencům. V rámci „obraný polokoule“ byly do mnoha zemí, nejen na Kubu, dodávány americké zbraně a školení místní vojáci. To vše proti možnosti ofenzívy Sovětské svazu v jižní Americe. Použití takových zbraní a jednotek však bylo přísně posuzováno. Pokud připravovaná akce nesplňovala stanovená pravidla, nemělo k ní dojít. Fulgencio Batista byl jeden z latinskoamerických vůdců, jemuž se takové pomoci ze strany USA dostávalo. Její použití proti partyzánům na východě ostrova však bylo nejen neetické, ale dokonce i nelegální. Přes to byly nad akcemi proti rebelům americkou administrativou dlouho přivírány oči. „Since there was no communist threat to Cuba, neither external nor internal, Batista could not argue convincingly that Castro was part of an international communist conspiracy...The United States should not be arming an unpopular dictator who was using the weapons against his own people.“⁹⁰ Bomby použité v boji proti Castrovy totiž často způsobovaly ztráty na civilním obyvatelstvu v oblasti, kde byly nasazeny. V březnu roku 1958 bylo uvaleno embargo na americké zbraně pro Batistu, vojenské jednotky však na Kubě i nadále zůstávaly. Vzhledem ke svým kontaktům ale nebylo pro Fulgencia Batistu nijak těžké opatřit si zbraně a munici jinde.

S postupem vzbouřenecké armády museli Spojené státy začít myslet na možnost, že nebude možné Batistovu pozici udržet. Kubánský exil také postupně připravoval nástupnický scénář. „Many of these well-connected opponents of Batista were in exile in the United States and enjoyed access to those officials in Washington who were casting about for a reliable successor to the dictator.“⁹¹ Hnutí 26. července bylo ve Washingtonu přijímáno s rozporuplnými pocity. Jako jediné řešení tohoto dilematu se americké administrativě jevil třetí kandidát. Liberálové byly přesvědčeni, že nejlepší možností by bylo Batistovo odstoupení a jmenování hodnověrného nástupce, který by uspokojil jak kubánské radikály, tak i konzervativce. Tím by byla Castrova skupina ze hry. Na druhou stranu konzervativci byly pro podporu Batistovi, včetně vojenského zabezpečení. Pokud by nebylo možno tuto pozici déle udržet, byli rozhodnuti pro přímou intervenci.⁹²

Na konci roku 1958 však už bylo jasné, že Batistu není možné déle ve funkci udržet. Tlak z americké strany se stupňoval a mezitím byl hledán vhodný nástupce. Kubánská politika se ale již změnila. Spojené státy i po 2 letech partyzánské války věřily, že jejich postavení na ostrově je neotřesitelné. „Suffering from one of the principal side effects of North American hegemony – a state of dependence in which the sufferer believed that no effort in Cuban politics could succeed without U.S. blessing...“⁹³ hledání „třetí možnosti“ ze strany USA se ukázalo jako velice pomalé. V noci z 31. prosince 1958 na 1. ledna 1959 Batista opustil zemi. Spojené státy se tak museli smířit s novou provizorní vládou. Partyzánské oddíly v tuto chvíli drželi celou zemi a faktická moc spočívala v rukách jediného člověka a tím byl Fidel Castro.

⁹⁰ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 151.

⁹¹ Ibid., s. 154.

⁹² Podle: BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 159-160.

⁹³ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 163.

Komunistická strana Kuby

Kubánská komunistická strana vznikla v roce 1925 po nástupu prezidenta Machala k moci. Jelikož neměla v této době žádné legální zázemí, stala se velice brzy objektem zájmu státní policie. Ekonomická krize, do které se Kuba dostal v době Machadovy vlády měla z následků prudký pokles životní úrovně většiny obyvatelstva. Hledání ekonomických jistot vedlo proto mnoho Kubánců do řad komunistické strany a do odborového svazu (Confederación Nacional Obrera Cubana), který byl pod její kontrolou.⁹⁴ Svého prvního vrcholu dosáhla tato organizace v boji proti Machadově diktatuře, kdy vyvolaná generální stávka ochromila a ostrov a spolu s ním i centrum moci.

Tak zvaná vzpoura důstojníků pak jen upevnila vliv komunistické strany. Organizace jako taková byla ve 30. letech legalizována a upevnila své postavení v odborech. Fulgencio Batista tak získal silného spojence, jejich spolupráce trvala až do konce jeho prezidentského období v roce 1944. Nová vláda, která nastoupila v následujícím roce k moci již tak nakloněná spolupráci s komunisty nebyla. V čele odborových organizací stanuli představitelé autentické strany.

Až do roku 1952 byla komunistická strana v ústraní. V dalších prezidentských volbách, které se měly konat v tomto roce se přikláněla spíše na stranu Kubánské Ortodoxní Strany. Ani mezi univerzitními studenty se komunisté v 50. letech netěšili velké přízni. Celé strana, od roku 1944 pod názvem Partido Socialista Popular (PSP,) byla v podstatě pod nadvládou jednoho muže. „The PSP was a strictly Stalinist and

⁹⁴ Podle: SUÁREZ, Andrés. Cuba: Castroism and Communism, 1959-1966. Cambridge : M. I. T. Pr., 1967., s. 1-2.

monolithic party under the undisputed direction of Blas Roca, who had been secretary-general since 1934.“⁹⁵

Po Batistově převratu v roce 1952 se PSP dostala do ještě větší izolace. Ačkoli v době první Batistovy vlády byla spolupráce s komunisty podporována, v tomto druhém období to již nebylo možné. Americká podpora Batistově vládě zavírala zároveň dveře další jeho spolupráci s touto stranou.

Také v době kubánské revoluce byla účast komunistů na probíhajících bojích minimální. „Apart from Castro and a few of his closest followers, no one in Cuba ever believed in the possibility of a military victory for the guerillas; it was always thought that the final blow to the Batista regime would have to come through a general strike or military uprising.“⁹⁶ Z toho důvodu se komunistická strana nijak výrazně v partyzánské válce neúčastnila. Také v červenci 1958 byla vytvořena opoziční fronta v Caracasu, která zahrnovala Castra a exilové vůdce, ale ne komunisty. Pozice PSP nebyla nikdy vůči povstalcům jasně definována. „By January 1, 1959 the guerilla movement had won, without the opposition front ever being established and without the PSP ever clearly defining its position with respect to Castro, head of the victorious army.“⁹⁷

⁹⁵ SUÁREZ, Andrés., op.cit., s. 6.

⁹⁶ Ibid., s. 27.

⁹⁷ Ibid., s. 29.

První kroky revoluce

V prvních lednových dnech vstoupily partyzánské jednotky do Havany. Americký tisk na novou situaci okanzitě reagoval. Nový vůdce však od počátku vyvolával jisté obavy. „His appela lay in his personality, not in his program...“⁹⁸ Po útěku Fulgencia Batisty ze země byla v Santiagu de Cuba ustavena nová vláda v čele s prezidentem Manuelem Urrutiou. Do čela vlády jmenoval prezident José Miró Cardona. Vláda se sice snažila upevnit v zemi svou autoritu, to ale nebylo fakticky možné. Veškeré mocenské prostředky držel v rukou Fidel Castro a jeho povstalecká armáda. Tomu odpovídá i reakce americké společnosti: „He and his 26th of July Movement had hopes, ideals and plans for a new Cuba – an honest, democratic and in some respects a radically reformed Cuba...His His position is unique in the strictest sense of the word. There has been nothing comparable to it in Latin-American history. It is hardly exaggeration to say that his word is law.“⁹⁹ Hlavním problémem v této době se ale staly spory mezi vládou a Fidelem Castrem o další vývoj revoluce. Prezident spolu s vládou patřili k pravicovému křídlu M 26-7 a přikláněli se pouze k obnovení demokratických principů z doby před nástupem Batisty k moci. Na druhé straně levicové křídlo, které bylo reprezentováno Fidelem Castrem, jeho nejbližšími spolupracovníky a které stálo v čele vlivné povstalecké armády, usilovalo, kromě obnovení demokracie, i o řešení sociálně-politických problémů.

Po prvních sporech odstoupil premiér Cardona a prezident Urrutia jmenoval 17. února 1959 Fidela Castra šéfem nové vlády. Do čela státu se tak s konečnou platností prosadilo levé křídlo Hnutí. Nová vláda nacházela podporu hlavně u nejchudšího obyvatelstva. Právě podpora

⁹⁸ A Symbol of Rebellion : Fidel Castro. The New York Times. 2.1.1959, no. Unknown.

⁹⁹ Fidel Castro Takes the Helm. The New York Times. 17.2.1959, no. Unknown.

této skupiny společnosti dovolila vládě odklon od původního plánu obnovy demokratických principů. „Absence parlamentu, politických stran a voleb byla omlouvána populistickou tezí o přímé demokracii či argumenty o nutnosti centrálně řízených hospodářsko-společenských reforem. Je ovšem také pravda, že většina kubánského lidu poznala mechanismy občanské demokracie jen v karikované podobě a nechápala zásadní důležitost svobodného rozhodnutí jednotlivce... Politická demokracie na Kubě se programově obětovala radikálním sociálním utopiím, které měly přinést změnu v postavení většiny rolníků a dělníků.“¹⁰⁰

Počátkem tohoto roku se začala scházet tzv. Skupina Tarará, jakási stínová vláda, která se zabývala především sociálními, politickými a ekonomickými problémy. Jméno bylo zvoleno podle přímořského letoviska, kde se léčil Che Guevara ze svého astmatu a kde se celá skupina scházela. Po uzdravení Guevary se přesunula do Castrova domu v Cojímaru. Členy byli především Che Guevara, Fidel Castro a jeho bratr Raúl a další špičky bývalého opozičního hnutí. Jednání se zabývala hlavně pozemkovou reformou, sblížením s komunisty a budováním armády. Mnoho rozhodnutí, která byla v této době schválena vládou, byla nejprve projednávána právě na těchto schůzích.¹⁰¹ Vliv Che Guevary na Fidela Castra a obecně na politický vývoj v zemi vzrůstal. Jeho vize „nového člověka“ se měla stát hlavní myšlenkou budoucího politického programu. „Su imagen no está todavía acabada; no podría estarlo nunca ya que el proceso marcha paralelo al desarrollo de formas económicas nuevas...Lo importante es que los hombres van adquiriendo cada día más

¹⁰⁰ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize. 1. vyd. Praha : ISV, 2001., s. 23.

¹⁰¹ Podle: CASTAÑEDA, Jorge G.,op.cit., s. 150-151.

conciencia de la necesidad de su incorporación a la sociedad y, al mismo tiempo, de su importancia como motores de la misma.¹⁰²

Na počátku dubna 1959 se sešli v El Salvadoru američtí velvyslanci karibských zemí. Mezi jinými zde vystoupil se svým projevem i americký velvyslanec v Havaně. Ve své analýze současné situace na Kubě se zaměřil především na představitele vlády. „He admitted that the leftist Raúl Castro and Che Guevara were close to Fidel and acknowledged the hostility shown by all three to U.S. influence.“¹⁰³ I přes to však zatím nedoporučil na tuto situaci reagovat, vzhledem k americkým zájmům na ostrově. Ačkoli přetrvával strach z možných komunistických kořenů Fidela Castra a z vlivu Che Guevary a bratra Raúla, neexistovala v tuto chvíli žádná možnost legálního zásahu. Rezoluce OAS z roku 1954, která umožnila odstranění levicového prezidenta Arbenze v Guatemale by sice byla vhodným nástrojem, ovšem pouze, pokud by Spojené státy byly schopné před výborem ministrů zemí Latinské Ameriky dokázat komunistické pozadí nové kubánské vlády. To však v situaci, kdy téměř každá ze zemí regionu měla nějakou levicovou zkušenost bylo téměř nemožné. „Much of the evidence of communist infiltration of Cuba would not have impressed most Latin American leaders.“¹⁰⁴

V dubnu 1959 také navštívil Fidel Castro neoficiálně Washington na pozvání několika soukromých amerických organizací, především Americké společnosti vydavatelů novin (American Society of Newspaper Editors). Součástí jeho delegace byli i ekonomičtí poradci, kteří si kladli za cíl získat příslib americké pomoci. To však Castro odmítal. „Castro

¹⁰² GUEVARA, Ernesto. El socialismo y el hombre en Cuba [online]. 12/03/1965 [cit. 2007-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://patriagrande.net/cuba/ernesto.che.guevara/ensayos/el.socialismo.y.el.hombre.en.cuba.htm>>.

¹⁰³ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 174.

¹⁰⁴ Ibid., s. 175.

agreed but warned them against any overt request and refused to take what he considered the position of a supplicant assumed by so many Cuban leaders before him."¹⁰⁵ Prezident Eisenhower schůzku s novým kubánským premiérem odmítl a tak se Fidel Castro setkal pouze s Viceprezidentem Nixonem. Americká cesta se ukázala jako ne příliš úspěšná. Castro zde narazil na odmítavý postoj Eisenhowerovy administrativy, která stále chápala Jižní Ameriku jako tradiční sféru vlivu Spojených států a odmítala připustit jakoukoli změnu. Paternalismus Spojených států ve vztahu ke Kubě i nadále viděl ostrovní politiku jako dětské hřiště, kde je potřeba hrající si děti učit, jak mají vládnout.¹⁰⁶ Mezitím se však již Kuba začala měnit.

¹⁰⁵ BENJAMIN, Jules R., op.cit., 177.

¹⁰⁶ Podle: BENJAMIN, Jules R., op.cit.,s. 178.

Období reformem

Prvními kroky nové vlády bylo zvýšení nejnižších mezd a naopak snížení cen léků, tarifů za plyn, elektřiny a telefonu. V březnu byla představena reforma bydlení. Nájemy byly upraveny novým zákonem. Poplatky mezi 0-100 USD byly sníženy o 50%, v rozmezí 100-200 USD o 40% a konečně nad 200 USD o 30%.¹⁰⁷ Bylo však jasné, že dokud bude veškerý kubánský zahraniční obchod závislý na cukrové třtině, bude také politika Kuby závislá na její produkci a hlavně na tom, kdo tuto produkci koupí. V takovém případě by Kuba neměla budoucnost. Zásadním se proto stal zákon o agrární reformě vyhlášený 17. května 1959. Ta se skládala z několika bodů:

1. Soukromé vlastnictví půdy bylo omezeno na 995 akrů.
2. Všechny farmy byly znárodněny - tzn. Přešly z majetku amerických firem do rukou státu nebo soukromníků.
3. Půda nesměla být v příštích letech ve vlastnictví zahraničního kapitálu.
4. Kompenzace za vyvlastněné pozemky měly být realizovány formou státních obligací se splatností za 20 let a se 4% úrokem.¹⁰⁸

Tímto krokem byly postiženy zvláště zahraniční společnosti působící na ostrově. Majetek amerických společností na Kubě v této době se pohyboval kolem ¼ obdělávané půdy.¹⁰⁹ Ačkoli USA souhlasily, že vyvlastnění zmíněných pozemků neodporuje mezinárodnímu právu, byla jejich reakce spíše odmítavá. Kompenzace znárodněných pozemků byly vypočítány na základě jejich deklarované hodnoty. Ta však byla v mnoha

¹⁰⁷ Podle: PÉREZ, JR., Louis A., op.cit., s. 238.

¹⁰⁸ Podle: RICH KAPLOWITZ, Donna. Anatomy of a Failed Embargo : U.S. Sanctions Against Cuba. Colorado : Lynne Rienner Publishers, Inc., 1998., s.35-36.

¹⁰⁹ Podle: RICH KAPLOWITZ, Donna., op.cit., s. 36.

případech nižší než jaká byla skutečnost. Důvodem byla snaha amerických majitelů snížit každoroční odvody daní. Stížnosti podané k americkým úřadům tak byly velmi časté.¹¹⁰ Americká oficiální místa tak byla nucena reagovat. „Spojené státy nicméně zákon nepokrytě odmítly diplomatickou nótou datovanou 11.června.“¹¹¹

Agrární reforma se stala také jablkem sváru mezi jednotlivými frakcemi M 26-7. Proti Castrovi se postavilo pravé křídlo, které se nechtělo vzdalit od situace, která panovala na Kubě před rokem 1952. Spor mezi Fidelem Castrem a prezidentem Manuelem Urrutiou, jako představitelem pravicových sil, se nakonec vyhrotil natolik, že Fidel Castro oznámil svou demisi.¹¹² Na demonstracích, které následovaly však lid požadoval odstoupení prezidenta. Celá situace se nakonec vyřešila odstoupením prezidenta Urrutia. Jeho nástupcem se stal advokát Osvaldo Dorticos Torrado, který nezastával žádný výrazný názor a byl Fidelu Castrovi naprosto oddaný.¹¹³

Znepokojení ze situace na Kubě se začalo objevovat i mimo hranice ostrova. Nevětší starosti vyvolal vývoj událostí v USA, kde se zvedla vlna odporu ve formě stoupenců tzv. plattismu, kteří zastávali názor, že Kuba zcela přirozeně patří ke Spojeným státům. Dominikánský diktátor Rafael Trujillo se obával o stabilitu svého režimu. Na tomto území také začaly vznikat první výcvikové tábory, kde se pod vedením bývalých důstojníků Batistova režimu cvičily vojenské jednotky, které měly připravit invazi na Kubu. Operace však byla brzy prozrazena. Zhruba ve stejné době vystoupilo i Haiti a požádalo o schůzku ministrů zahraničních věcí Organizace amerických států (OAS). „Porada proběhla v srpnu 1959 v Santiagu de Chile a proti ostrakizaci Kuby vystoupily

¹¹⁰ Podle: BENJAMIN, Jules R., op.cit.,s. 180.

¹¹¹ CASTAÑEDA, Jorge G.,op.cit., s. 152.

¹¹² Podle: MOSCATO, Antonio. Che Guevara. Říčany u Prahy : Orego, 1997, s. 110.

¹¹³ Podle: NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 24.

delegace Mexika, Brazílie, Venezuely a Bolívie. Spojené státy neuspěly se svým návrhem na vytvoření „speciální politické policie“ pro oblast „Karibského bazénu“, ale prosadily rezoluci, která odsuzovala totalitní režimy v diskutovaném teritoriu.“¹¹⁴

Na této schůzce vystoupila také Kuba s novým programem boje proti diktátorským režimům v regionu. Proti tomu však stály Spojené státy. Vzhledem k tomu, že samy podporovaly takové režimy, aby ochránily své zájmy v Latinské Americe, nemohli na takovou aktivitu přistoupit. Popularita Castrova režimu v zemích jižních sousedů se však mohla stát pro politiku USA osudná.¹¹⁵ Ačkoli došlo k několika neformálním jednáním s představiteli latinskoamerických zemí, nedospěly Spojené státy k žádnému jednoznačnému výsledku. „Informally, several Latin American governments told the State Department that they might be willing to back tough measures against Cuba if the United States would joint them in acting against the Dominican dictator.“¹¹⁶ To však bylo pro Washington nepřijatelné. Pokud by byl Trujillo odstraněn ze své funkce, mohlo by vzniknout vládní vakuum, které by charismatický Castro byl schopen naplnit. Pro latinskoamerické země naopak bylo nepřijatelné podpořit přímou intervenci proti Kubě, jelikož se obávali, že pokud by jednou došlo k něčemu takového tam, byl by to nebezpečný precedens pro ostatní státy regionu.

Hospodářská a politická opatření přijatá Castrovou vládou stále více rozšiřovala prostor pro spolupráci s komunisty. Proti těmto tendencím se postavila skupina důstojníků kolem Huberta Matose. Ten jako představitel provincie Oriente odstoupil ze své funkce na protest proti nové politice Fidela Castra. Spolu s ním odstoupil celý úřad. Protiútok ze strany Fidel Castra byl zdrcující. Matos byl zatčen a vojenským soudem

¹¹⁴ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 25.

¹¹⁵ Podle: BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 190-191.

¹¹⁶ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 192.

odsouzen k 20 letům vězení. Důvodem byly zřejmě obavy před spojením domácí a zahraniční opozice. Anti-komunismus se stal anti-nacionalismem. „It is likely that Castro was now preparing for an eventual showdown with the United States and saw the PSP as a vehicle for opening doors to Moscow, the only possible counterweight to U.S. power.“¹¹⁷

Ve stejné době začal Díaz Lanz s tichým souhlasem Spojených států organizovat nálety na kubánská města. 21. října bombardoval vojenský letoun bez výsostných znaků Havanu. Kuba oficiálně protestovala ve Washingtonu. Po předložení důkazů kubánskou stranou, že stroj zcela prokazatelně startoval z území USA, letiště na Miami, se Spojené státy od celé záležitosti distancovaly.

¹¹⁷ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 185.

Ruské spojenectví

Skoro rok od úspěšné revoluce, byla kubánská ekonomika stále pod značným vlivem Spojených států, což způsobovalo nemalé problémy. Na nedostatek deviz reagovala vláda omezením dovozu luxusního zboží. Výnosem z 1. listopadu pak bylo stanoveno, že společnosti těžící ropu musí státu odvádět 60% svých příjmů. Jelikož většina těchto společností patřila severoamerickým vlastníkům, odvetná opatření ze strany USA na sebe nenechaly dlouho čekat. „Nebylo to zcela šťastné řešení, neboť v podmínkách bipolárního světa zaháněla severoamerická recidiva někdejší politiky „velkého klacku“ vůči Kubě Castrův režim do mocenského orbitu Sovětského svazu. Kreml se okamžitě chopil nabídnuté příležitosti.“¹¹⁸ Přes to se vztahy mezi USA a Kubou změnily. Spojené státy již neměly možnost ovlivňovat kubánskou politiku jako dříve. Na Kubě už nebyl žádný politik, na kterého by se americká administrativa mohla nějakým způsobem obrátit. Politika, kdy bylo možno vládu ovlivňovat zevnitř a ochránit tak americké zájmy skončila. Navíc se na scéně objevil další faktor, který začal trápit americkou diplomacii. „Castro’s growing popularity throughout Latin America forecast the possibility that declining U.S. influence in Cuba might be followed – domino-like, as U.S. officials would have put it – by a similar loss of its preponderant position in the hemisphere.“¹¹⁹

Na počátku roku 1960 přiletěl do Havany Anastas Mikojan, tehdy první náměstek předsedy rady ministrů SSSR, který s Fidelem Castrem podepsal obchodní kontrakt a dohodu o poskytnutí úvěru. Moskva se tím zavázala nakoupit z příští sklizně půl miliónu tun a v dalších letech vždy po jednom milionu tun cukru.¹²⁰ Cukr byl však odkoupen za nižší cenu

¹¹⁸ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 26.

¹¹⁹ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 186.

¹²⁰ Podle: NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 26.

než do USA, protože ceny na světových trzích byly v té době nižší. Úvěr 100 milionů dolarů pak měl sloužit pouze k nákupu zboží ze Sovětského svazu. I tak ale získala Kuba touto smlouvou jistou svobodu, jelikož tak bylo možné přežít i v případě amerického embarga.¹²¹ Získané prostředky měly být použity hlavně na nákup zbraní pro kubánskou armádu a vznikající milice.

V březnu 1960 explodovala v havanském přístavu francouzská loď La Coubre s nákladem zbraní z Belgie. Toto neštěstí bylo připsáno americké CIA. Castro se proto rozhodl nakoupit příště zbraně v Československu. Koncem dubna schválily Spojené státy dohodu o ukončení veškeré pomoci Kubě. Sovětský svaz na počátku května obnovil diplomatické vztahy s Havanou. Tento krok byl ještě doplněn dodávkou ropy, kterou americké rafinérské společnosti na Kubě, na doporučení své vlády, odmítly zpracovat. Následky byly okamžité. „Jejich znárodnění 29. června bylo nařízeno Che Guevarou...Kolizní kurz, který zvolil, byl správný: nezbytná konfrontace s Washingtonem radikalizovala masy a zvýšila jejich uvědomělost. Moskevská podpora se ukázala jak spolehlivá, tak rozhodující.“¹²² Spojené státy proto opět zvýšily nátlak na Kubu, když odmítly odkoupit předem dohodnuté kvóty cukru. Důvodem mělo být to, že vzhledem k tomu, že si Kuba našla jiného kupce na svou cukrovou produkci, nepotřebuje již americký trh. Hlavní zbraní v boji o Kubu se stal cukr. „The Problem was to squeeze Cuba economically without seeming guilty of economic aggression and without provoking the confiscation of U.S. property, most of which, as 1960 began, was still in the hands of its owner.“¹²³ Obchodní výpadek způsobený americkými sankcemi se rozhodl vyplnit Sovětský svaz a odkoupil i zbývající cukernou produkci plánovanou původně pro severního souseda. Ani

¹²¹ Podle: RICH KAPLOWITZ, Donna., op.cit., s. 36-37.

¹²² CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 175.

¹²³ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 194.

kubánská vláda nezůstala s odpovědí pozadu a znárodnila veškeré cukrovary na ostrově, které patřily severoamerickým obchodníkům.

Obchodní válka mezi Kubou a Spojenými státy se přesunula i na mezinárodní pole. Sovětský svaz vystoupil na podporu Kuby, když se vyjádřil o možnosti odvetných opatření v případě amerického útoku na Kubu. Další „bitva“ se odehrála na 7. zasedání Organizace amerických států v San José. USA se podařilo prosadit rezoluci, která obviňovala Kubu z ohrožení míru v této části světa. Havana reagovala 2. září 1960 vydáním tzv. Havanské deklarace, kde byly poprvé načrtnuty politické principy, kterými se měla Kuba v budoucnosti řídit.¹²⁴ Kuba se zde prezentovala jako bojovník za svobodu a nezávislost, která byla, podle Fidela Castra, Latinské Americe ukradena s nástupem amerických obchodníků na tyto trhy. Objevila se zde i první zmínka o pomoci Sovětského svazu kubánské revoluci. „CUARTO: La Asamblea General Nacional del Pueblo de Cuba declara que la ayuda espontáneamente ofrecida por la Unión Soviética a Cuba, en caso de que nuestro país fuera atacado por fuerzas militares imperialistas, no podrá ser considerada, jamás, como un acto de intromisión, sino que constituye un evidente acto de solidaridad, y que esa ayuda, brindada a Cuba ante un inminente ataque del Pentágono yanqui, honra tanto al gobierno de la Unión Soviética que la ofrece, como deshonra al gobierno de los Estados Unidos, sus cobardes y criminales agresiones contra Cuba.

POR TANTO: La Asamblea General Nacional del Pueblo de Cuba declara ante América y el mundo que acepta y agradece el apoyo de los cohetes de la Unión Soviética, si su territorio fuere invadido por fuerzas militares de los Estados Unidos.

¹²⁴ Podle: MOSCATO, Antonio., op.cit., s. 112.

QUINTO: La Asamblea General Nacional del Pueblo de Cuba niega categóricamente que haya existido pretensión alguna por parte de la Unión Soviética y la República Popular China, de “utilizar la posición económica, política y social de Cuba, para quebrantar la unidad continental y poner en peligro la unidad del hemisferio”...el pueblo de Cuba ha actuado por libre y absoluta determinación propia, sin que, por tanto, se pueda culpar jamás a la Unión Soviética o a la República Popular China, de la existencia de una Revolución, que es la respuesta cabal de Cuba a los crímenes y las injusticias instaurados por el imperialismo en América.¹²⁵ Je však otázkou do jaké míry bylo přihlášení se k ruské podpoře deklarácí socialistické budoucnosti. Podle výše citovaného bych spíše usuzovala na snahu ukázat Spojeným státům, že nejsou jedinou mocností, se kterou se dá spolupracovat. Odpovědí USA na Havanskou deklaraci bylo posílení své flotily v oblasti Antil.

V stejné době, 13. října, vydala Castrova vláda dekrety o znárodnění bank a velkých průmyslových podniků. Podle Vladimíra Nálevky nešlo ani tak o „realizaci leninského modelu revoluce“, jako spíš o „...sebezáchovné gesto obrany vůči záměrně vyvolanému rozvratu bankovního a průmyslového sektoru“.¹²⁶ Spojené státy byly rozhodnuty odstranit Fidela Castra za každou cenu, což potvrdil i nově zvolený americký prezident J.F. Kennedy. V říjnu odvolaly USA velvyslance z Havany. Spojené státy zablokovaly vývoz jakéhokoli zboží na Kubu a definitivně by zrušen nákup kubánského cukru.

Kuba odpověděla misí vedenou Che Guevarou do Moskvy a ostatních států sovětského bloku. Tato cesta přinesla Kubě smlouvy na dovoz ropy, odkup vyprodukovaného cukru a na nákup zbraní a strojů pro

¹²⁵ Primera Declaración de La Habana. Librinsula : La Isla de los Libros [online]. 2004, t. 1, no. 9 Dostupný z WWW:

<<http://www.bnjm.cu/librinsula/2004/marzo/09/documentos/documento28.htm>>.

¹²⁶ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 28.

zemědělství a průmysl. Kuba se pomalu stávala jakousi předsunutou hláskou Sovětského svazu na území, které bylo tradičně považováno za americkou sféru vlivu.

Zátoka sviní

Agrární reforma a znárodnění amerických cukrovarů a těžařských společností muselo nutně vyvolat ostrou reakci Spojených států. 3. ledna 1961 byly zcela přerušeny diplomatické styky s Kubou. „Zde se Bílý dům dopustil zjevného omylu, neboť ve snaze o uplatnění politiky síly vůči Castrově vládě ji prakticky vehnal do náruče Sovětského svazu. Fidel Castro původně nebyl komunist a s kubánskými komunisty měl ostré spory, ale poté, co se rozhodl čelit americkému tlaků příklonem k Moskvě, uvolil se akceptovat i marxisticko-leninskou ideologii.“¹²⁷

Již v době prezidenta Eisenhowera byl v CIA vytvořen plán na vylodění proti-castrovských sil na Kubě. Na konci roku 1959 se začalo s podporou výsadků Castrových odpůrců na Kubě a malé partyzánské skupiny tak začaly operovat v pohoří Escambray v centrální části ostrova. Bylo také rozhodnuto o uvolnění prostředků pro odpůrce kubánského režimu a na jejich vycvičení pro možnou operaci přímo na Kubě. Dne 17. března 1960 byl prezidentem Eisenhowerem schválen plán na tajnou akci proti Kubě. Celá akce se měla skládat z několika na sebe navazujících bodů. Nejprve měla být vybrána skupina Kubánců z řad proti-castrovské opozice. Dále měla být založena rádiová stanice, na podporu výsadku a k informování obyvatel ostrova. Sabotáže a další záškodnické akce měli předcházet samotné invazi. Poslední částí bylo vycvičení disidentské skupiny k přímému útoku.

¹²⁷ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., s. 30.

Projekt se nezměnil ani s nástupem nového prezidenta do Bílého domu. Největším problémem této akce ovšem nebyla sama případná operace, ale její vliv na světové veřejné mínění a reputaci USA.

„c. Unilateral action in Cuba by the U.S. would have a tremendous impact on U.S. prestige in the Caribbean and Latin America (as well as the rest of the free world) unless it had strong support of Latin American public opinion and, preferably, token Latin American participation. It would therefore be desirable that, prior to the implementation of this course of action, a concerted effort be made either through the OAS or through selected Latin American countries, to obtain condemnation of the Castro regime and open Latin American support for action to eliminate that regime.

d. This course of action could also be justified if Castro attacked Guantanamo Bay or if such an attack were "staged". With prior propaganda effort by the U.S., Free World opinion could be sufficiently swayed, or the facts sufficiently "muddled", that U.S. unilateral action in response to such an attack, actual or "staged" would have less impact on U.S. prestige in the Free World.“¹²⁸

Členové proti-castrovské skupiny se staly i se svými rodinami americkými státními zaměstnanci. Spolupráce byla navázána přes hlavní kubánské exilové vůdce. „1. Late in February 1961, at the covert instigation of the Agency, six leading figures of the Cuban opposition met in New York City for the purpose of (a) agreeing to a procedure for the purpose of electing a Revolutionary Council which would subsequently become the provisional government of Cuba and (b) drawing up a minimal political-social and economic program which

¹²⁸ Staff Study Prepared in the Department of Defense [online]. Washington : Central Intelligence Agency, 16/01/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/16_30.html>.

would spell out the basic political philosophy of that government. These six Cuban leaders were:

Manuel "Tony" Varona: (Center-Authentic-Party-FRD Member)

Manuel Artime: (Left of Center-MRR-FRD Member)

Justo Carrillo: (Left-Montecristi-FRD Member)

Manuel Ray: (Left-MRP)

Raul Chibas: (Left-MRP)

Felipe Pazos: (Left-MRP)

2. While the six men named above do not represent the broad political spectrum from left to right, and thus do not represent all the Cuban political opposition, they nonetheless do represent sectors of the opposition now in militant opposition to Castro. Moreover they are figures who enjoy good reputations and respect inside and outside of Cuba; but being in politics they are also controversial.¹²⁹

Program celé akce byl pak následující: „5. The Program: The political economic-social program upon which agreement in principle has been reached by the "Committee of Six" includes--among others--the following basic planks:

A. Overthrow of Castro and return to law and order.

B. Re-establishment of Constitution of 1940 with certain amendments.

C. Holding of general elections in eighteen months.

¹²⁹ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 10/03/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

D. The Provisional President will be ineligible to run for elective office in first general elections.

E. Adoption of economic policies designed to increase the national income and raise the standard of living.

F. Stimulation of investments of private capital, both national and foreign, and guarantee free initiative and private ownership in its broadest concept of social function.

G. Establishment of an Agrarian Program which will give full title to the peasants and at the same time provide the former owner a fair price in duly guaranteed bonds.

H. Restore to their legitimate owners the properties seized by the Castro Government, with exception of certain public utilities and other properties which the State considers expropriable in the national interest.

I. Dissolve the Militia.

J. Amnesty for political prisoners.

K. Illegalization of the Communist Party and eradication of Communism and all anti-democratic activity.

L. Denunciation of international agreements and treaties which undermine the national sovereignty and place the peace and security of the hemisphere in danger. Immediate resumption of traditional relations

with the democratic countries of the world and the fulfillment of legitimate international pacts.¹³⁰

Výcvikové tábory byly zřízeny především na území Guatemaly. Kubánci zde byli naprosto závislí na amerických silách. Jejich platy, vybavení, zajištění rodin, plány operace a dokonce i zprávy z Kuby byly v rukách zajištěny Spojenými státy. „They were admirers of North American society and had absorbed, as had many other Cubans, the classic North American notion that Cuba’s fate would be determined by the United States.“¹³¹ Castro na druhou stranu spoléhal na národní cítění domácích. „The absence of such belief by the anti-Castro forces was, no doubt, a key to their failure.“¹³²

20. ledna 1961 předložil ředitel CIA Allan Dulles a předseda Sboru náčelníků štábů generál Lemnitzer nástin projektu vylodění na Kubě prezidentu Kennedymu a jeho nejbližším spolupracovníkům. Kuba se stala hrozbou ne jen pro demokratické zřízení na kontinentě, ale hlavně a to je důležitější, vzpírala se zaběhnutému systému vztahů USA – Latinská Amerika. „Unless the United States takes immediate and forceful action, there is a great and present danger that Cuba will become permanently established as a part of the Communist Bloc, with disastrous consequences to the security of the Western Hemisphere. Cuba provides a Communist base of operations for export of similar revolutions to an already unstable and potentially explosive Latin America...The Joint Chiefs of Staff believe that the primary objective of the United States in Cuba should be the speedy overthrow of the Castro Government, followed by the establishment of a pro-U.S. Government which, with U.S. support, will accomplish the desired objectives for the Cuban

¹³⁰ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 10/03/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW:

<http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

¹³¹ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 206.

people. Great emphasis is placed on the urgent necessity for the United States to locate, train and support such Cuban nationals as will be capable of establishing a new non-Communist government once Castro is overthrown.¹³³

Prezident sám byl k tomuto plánu původně skeptický, ale ostatní velitelé ozbrojených složek s chystanou akcí souhlasili. Úspěch celé akce byl totiž závislý na souběžném povstání kubánského obyvatelstva na ostrově a také bylo vyžadováno krytí celé akce americkou armádou. Ve zprávě z jednoho z jednání se přímo uvádí: „The President pressed for alternatives to a full-fledged "invasion," supported by U.S. planes, ships and supplies. While CIA doubted that other really satisfactory uses of the troops in Guatemala could be found, it was agreed that the matter should be carefully studied. Could not such a force be landed gradually and quietly and make its first major military efforts from the mountains--then taking shape as a Cuban force within Cuba, not as an invasion force sent by the Yankees?“¹³⁴ Prezident posléze s celou operací souhlasil, ale pouze za podmínky, že invazní plán bude poněkud pozměněn a že účast Spojených států zůstane utajena. „In fact, neither Eisenhower nor Kennedy approved direct U.S. involvement.“¹³⁵ Přesto představitelé armády věřili, že pokud bude třeba, bude podpora amerických ozbrojených sil k dispozici.

Kolem poloviny března byl již stanoven závazný plán a jak je z oficiální zprávy patrné, neočekával se žádný organizovaný odpor.

¹³² BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 206.

¹³³ Memorandum From the Joint Chiefs of Staff to Secretary of Defense McNamara [online]. Washington : 27/01/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/16_30.html>.

¹³⁴ Memorandum of Meeting With President Kennedy [online]. Washington : 08/02/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/31_45.html>.

¹³⁵ BENJAMIN, Jules R., op.cit., s. 206.

„3. Phases of the Operation:

a. The operation will begin with a night landing. There are no known enemy forces (even police) in the objective area and it is anticipated that the landing can be carried out with few if any casualties and with no serious combat. As many supplies as possible will be unloaded over the beaches but the ships will put to sea in time to be well offshore by dawn. The whole beachhead area including the air strips will be immediately occupied and approach routes defended. No tanks will be brought ashore in the initial landing. It is believed that this operation can be accomplished quite unobtrusively and that the Castro regime will have little idea of the size of the force involved.

b. The second phase, preferably commencing at dawn following the landing, will involve the movement into the beachhead of tactical aircraft and their prompt commitment for strikes against the Castro Air Force. Concurrently C-46's will move in with gas in drums, minimal maintenance equipment, and maintenance personnel. As rapidly as possible, the whole tactical air operation will be based in the beachhead but initially only enough aircraft will be based there plausibly to account for all observable activity over the island.

c. In the third phase, as soon as there is adequate protection for shipping from enemy air attack, ships will move back into the beach to discharge supplies and equipment (including tanks). It must be presumed that counter attacks against the beachhead will be undertaken within 24 to 48 hours of the landing but the perimeter can easily be held against attacks along the most direct approach routes. The terrain may well prevent any sizable attacks (providing the enemy air force has been rendered ineffective) until the opposition force is ready to attempt to break out of the beachhead.

d. The timing and direction of such offensive action will depend upon the course of events in the island. At least three directions of break out are possible. Because of the canalization of the approaches to the beachhead from the interior, a break out will require close support by tactical air to be successful unless enemy forces are thoroughly disorganized. The opposition force will have the option, however, of undertaking an amphibious assault with tactical air support against a different objective area if it should seem desirable.“¹³⁶

S leteckou podporou výsadku se již v této fázi plánování nepočítalo. „The landing is unspectacular; no tactical air support will be provided until an air base of sorts is active within the beachhead area; the tempo of the operation is as desired; and the terrain is such as to minimize the risk of defeat and maximize the options open to the opposition force.“¹³⁷

Další jednání o plánu vylovení na Kubě se zaměřily především na místo vylovení invazní skupiny. Prezident stále trval na tom, aby účast USA byla co nejmenší. Nakonec byla zvolena Zátoka sviní v oblasti poloostrova Zapata. Dá se říci, že ze strategického hlediska nebylo možné vybrat horší místo. Celá oblast vylovení byla vyplněna močály a nejbližší pohoří, kde by se ozbrojené jednotky mohly ukrýt byla vzdálena přes 100 km.

V březnu byla, z rozhodnutí prezidenta Kennedyho, zpřísněna hospodářská blokáda ostrova. Kuba pod vládou Fidela Castra se jevila jako příliš velká hrozba pro americké zájmy na kontinentě. „The Nature of the Threat: Cuba will, of course, never present a direct military threat

¹³⁶ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 15/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/61_75.html>.

¹³⁷ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 15/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/61_75.html>.

to the United States and it is unlikely that Cuba would attempt open invasion of any other Latin American country since the U.S. could and almost certainly would enter the conflict on the side of the invaded country. Nevertheless, as Castro further stabilizes his regime, obtains more sophisticated weapons, and further trains the militia, Cuba will provide an effective and solidly defended base for Soviet operations and expansion of influence in the Western Hemisphere. Arms, money, organizational and other support can be provided from Cuba to dissident leaders and groups throughout Latin America in order to create political instability, encourage Communism, weaken the prestige of the U.S., and foster the inevitable popular support that Castro's continuance of power will engender. A National Estimate states: "For the Communist powers, Cuba represents an opportunity of incalculable value. More importantly, the advent of Castro has provided the Communists with a friendly base for propaganda and agitation throughout the rest of Latin America and with a highly exploitable example of revolutionary achievement and successful defiance of the United States."¹³⁸

CIA stále přinášela zprávy o brzkém pádu Castrovi vlády a nespokojenosti obyvatel Kuby. Ačkoli si Spojené státy uvědomovaly, že čas hraje proti nim, očekávali na Kubě při vylodění naprosto jinou situaci:

„b. There is still much active opposition in Cuba. It is estimated that there are some 1200 active guerrillas and another thousand individuals engaging in various acts of conspiracy and sabotage, the tempo of which has been rising in recent weeks. Nevertheless, the government has shown considerable skill in espionage and counter-espionage. It is making good use of the militia against guerrilla activities and the infiltration of people

¹³⁸ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 17/02/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

and hardware. The militia is relatively untrained and there is evidence that its morale is low but the government is able to use very large numbers against small groups of guerrillas and is able to exercise surveillance of suspicious activities throughout the island. Short of some shock that will disorganize or bring about the defection of significant parts of the militia, it must be anticipated that violent opposition of all kinds will gradually be suppressed.

c. At the present time the regular Cuban military establishment, especially the Navy and Air Force, are of extremely low effectiveness. Within the next few months, however, it is expected that Cuba will begin to take delivery of jet aircraft and will begin to have available trained and well indoctrinated Cuban pilots. During the same period the effectiveness of ground forces will be increasing and their knowledge of newly acquired Soviet weapons will improve. Therefore, after some date, probably no more than six months away it will probably become militarily infeasible to overthrow the Castro regime except through the commitment to combat of a more sizable organized military force than can be recruited from among the Cuban exiles.¹³⁹

I přesto prezident váhal. „S invazí nesouhlasil ministr McNamara; státní tajemník Rusk se od celé záležitosti distancoval. Jeho zástupce Chester Bowes adresoval 31. března prezidentovi memorandum, které vylodění na Kubě kategoricky odmítalo.“¹⁴⁰ Ve zprávě pro státního tajemníka Deana Ruska, datované ve stejný den, pochyboval o tom, že by se Castrův režim mohl na Kubě udržet a velice pochyboval o správnosti a účinnosti připravované akce. „There is the possibility that the Castro effort will be a failure without any further intervention from us. It is not

¹³⁹ Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 11/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW:

<http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

¹⁴⁰ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 32.

easy to create a viable Communist state on an island, totally dependent upon open sea lanes, with a large population, and inadequate resources. As Castro applies more and more pressure, the spirit of rebellion is likely to grow... I believe it would be a grave mistake for us to jeopardize the favorable position we have steadily developed in most of the non-Communist world by the responsible and restrained policies which are now associated with the President by embarking on a major covert adventure with such very heavy built-in risks."¹⁴¹

Prezident se však již rozhodl a stanovil 17. duben 1961 jako den invaze. Vylodění předcházelo bombardování některých strategických míst na ostrově včetně Havany. Kubánská vláda se okamžitě obrátila na Radu bezpečnosti OSN. USA se bránily, že celý útok byl veden uprchlými revolučními letci. Téměř každý krok protihráče byl předvídan a reakce předem připravena. „Shortly after the first air strikes on D-2 a B-26 with Cuban pilot will land at Miami airport seeking asylum. He will state that he defected with two other B-26 pilots and aircraft and that they strafed aircraft on the ground before departing.“¹⁴² Z obavy před mezinárodním odporem odvolal J.F.Kennedy další vlnu náletů. Na Kubě byla vyhlášena mobilizace.

„V neděli 17. dubna se na pláži Girón v Zátocě sviní vylodila dobře vyzbrojená brigáda 1500 mužů a začala postupovat do vnitrozemí... Politickým cílem intervence bylo obsazení části kubánského území a ustavení prozatímní vlády v čele s Miro Cardonou, jež by požádala o zásah Organizace amerických států.“¹⁴³ Jednou z hlavních neznámých však byl pro invazní vojska budoucí vztah americké vlády k prozatímní

¹⁴¹ Memorandum From the Under Secretary of State (Bowles) to Secretary of State Rusk [online]. Washington : 31/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/61_75.html>.

¹⁴² Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 12/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/91_105.html>.

vládě kubánského exilu na ostrově. Ačkoli USA Kubánce najaly a vycvičili, uznání takové skupiny jako jedné z válčících stran bylo pro americkou stranu nepřijatelné. „The memorandum makes clear that the United States can not, under international law, recognize an insurrectionary group which has control of only a relatively small area in Cuba. The tests for recognition include possession of the machinery of state, administering the government with the assent of the people and without substantial resistance, and capacity to discharge international obligations. Obviously the Revolutionary Council will not meet these tests until it is established in Habana and until fighting has substantially ceased. Recognition of the insurgents at an earlier stage would probably constitute a casus belli... The State Department points out that the recognition of belligerency in Cuba by the US would create, in the words of the Rio treaty, a "fact or situation that might endanger the peace of America," and would thereby open the situation up to action by the OAS. Recognition of belligerency, in other words, could lay the basis for multilateral OAS action calling for an end to hostilities and supervised elections; or, failing this, for OAS quarantine of Cuba or general OAS recognition of belligerency in Cuba.“¹⁴⁴

Fidel Castro pochopil, že invazní jednotky musí být zničeny jedním jediným úderem. Pro kubánské vedení bylo jedinou možností v tomto konfliktu vyzbrojit obyvatelstvo. To by však nebylo možné, pokud by si Fidel Castro nebyl jistý jejich oddaností a podporou. Nejen podpora obyvatelstva se nakonec ukázala jako rozhodující. Sovětský svaz reagoval na invazi v Zátocě sviní téměř okamžitě. Telegram, který odeslal Chruščev prezidentu Kennedymu dal jasně najevo, že SSSR nezůstane stranou. „Mr. President, I send you this message in an hour of

¹⁴³ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 30.

¹⁴⁴ Memorandum From the President's Special Assistant (Schlesinger) to President Kennedy [online]. Washington : 17/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

alarm, fraught with danger for the peace of the whole world. Armed aggression has begun against Cuba. It is a secret to no one that the armed bands invading this country were trained, equipped and armed in the United States of America. The planes which are bombing Cuban cities belong to the United States of America, the bombs they are dropping are being supplied by the American Government...I hope that the Government of the USA will consider our views dictated by the sole concern not to allow steps which could lead the world to military catastrophe."¹⁴⁵

Celá akce skončila za 2 dny totální porážkou amerického výsadku. CIA naprosto podcenila stabilitu Castrova režimu na ostrově a jeho obranné možnosti. Ve zprávě pro prezidenta z 18. dubna je jasně řečeno: „I think you will find at noon that the situation in Cuba is not a bit good. The Cuban armed forces are stronger, the popular response is weaker, and our tactical position is feebler than we had hoped. Tanks have done in one beachhead, and the position is precarious at the others."¹⁴⁶ Jednou z dalších příčin bylo zřejmě i odvolání druhého leteckého útoku, který by kryl jednotky při vylodění. 2. letecký útok byl nakonec schválen, ale měl být uskutečněn až v noci z 18. na 19. dubna a měl být veden ze základen v Nikarague. To však již bylo pro invazní skupiny pozdě. „American contract crews can be used B-26 strikes beachhead area and approaches only. Emphasize beachhead area only. Can not attach sufficient importance to fact American crews must not fall into hands enemy. In event this happens despite all precautions crews must state hired mercenaries, fighting communism, etc; US will deny any

¹⁴⁵ Telegram From the Embassy in the Soviet Union to the Department of State [online]. Moskva : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

¹⁴⁶ Memorandum From the President's Special Assistant for National Security Affairs (Bundy) to President Kennedy [online]. Washington : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

knowledge....View above conserve all Cuban crews during daylight hours. Prepare for maximum effort strike tonight, Cuban crews frag bombs, three aircraft hit San Antonio de los Banos 19/0530Z and three additional aircraft strike same target 19/0700Z. Vary approaches effect maximum frag coverage all parking areas. Operational pattern future will be American air crews fly armed reccy roads beachhead area approx each four hours. Cuban crews fly night airstrikes."¹⁴⁷

Reakce Spojených národů a Latinskoamerických zemí byla pro USA velice nepříznivá. To dokládá i zpráva z 19. dubna: „Atmosphere in UN, among both our friends and neutrals, is highly unsatisfactory and extremely dangerous to U.S. position throughout world. Sovs and Castro Cubans have been able capture and so far hold moral initiative. This is at least partly due to lack of advance planning on how to defend ourselves politically."¹⁴⁸ Latinskoamerické země okamžitě vystoupily na půdě OSN s rezolucemi za mírové řešení krize s poukazem na zásadu nevměšování do vnitřních záležitostí cizího státu. „On April 18 Mexico submitted a draft resolution in the First Committee that made reference to the obligation of observing the principle of nonintervention in the internal affairs of any state. The resolution called for the General Assembly to make an urgent appeal to all states to ensure that their territories were not being used to promote a civil war in Cuba and to urge cooperation in the search for a peaceful solution to the situation in Cuba. (U.N. doc. A/C.1/L.275)...An additional draft resolution was submitted in the First Committee on April 18 by Argentina, Chile, Colombia, Honduras, Panama, Uruguay, and Venezuela. This resolution made reference to the general obligation to seek a peaceful solution to disputes

¹⁴⁷ Telegram From the Central Intelligence Agency to Agency Personnel in Nicaragua [online]. Washington : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

¹⁴⁸ Telegram From the Mission to the United Nations to the Department of State [online]. New York : 19/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/136_150.html>.

and called for the General Assembly to encourage the member states of the Organization of American States to lend assistance in achieving a settlement. It also called for the General Assembly to exhort all member states to abstain from any action that might aggravate existing tensions. (U.N. doc. A/C.1/L.276).¹⁴⁹ Invaze v Zátocí sviní hrozila stát se nebezpečným precedentem v mezi-amerických vztazích.“ Everyone, of course, friend or foe, believes we have engineered this revolution and no amount of denials will change their minds. Our prestige is thus committed, particularly in Latin America. Some states--Communist and "positive neutralists"--are very hostile. Others are uneasy. And those who are for us, especially LA's, are afraid to speak out because they fear internal repercussions of fight in Cuba on their own countries; they pray that this revolt will succeed within hours. Also urgently need if possible language to meet universal view that aiding, instigating and organizing from outside is as culpable as intervention in international and inter-American law.¹⁵⁰

Vítězství kubánských ozbrojených sil v Zátocí sviní vytvořilo podmínky pro zavedení totalitního režimu sovětského typu. „Ještě v průběhu bojů prohlásil premiér kubánskou revoluci za revoluci socialistickou a podoba společenského zřízení na Kubě se skutečně stále více přibližovala systému existujícímu v té době v SSSR a jeho satelitech...“¹⁵¹ V červenci 1961 byly vytvořeny Sjednocené revoluční organizace (ORI), kde se spojily některé samostatné subjekty M 26-7, Lidová socialistická strana a Direktorium 13. března. V čele jednotlivých výborů stanuli hlavně komunisté, kteří se neúčastnili bojů v horách. V březnu 1962 bylo ustaveno jednotné vedení ORI, kde měli hlavní slovo neostalinisté z Lidové socialistické strany. To vyvolalo silný odpor Hnutí 26.

¹⁴⁹ Telegram From the Mission to the United Nations to the Department of State [online]. New York : 19/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/136_150.html>.

¹⁵⁰ Ibid.

července. Castro prosadil změny ve vedení a stal se sám prvním tajemníkem ORI, dalšími vedoucími pracovníky byli jmenováni Raúl Castro a Che Guevara. Moskva se stále více orientovala na Fidela Castra a vyvíjela nátlak k přijetí sovětského modelu rozvoje společnosti. Kubánské hospodářství se přeorientovalo na model státního hospodářství a zemědělských družstev, což vedlo k úplnému rozkladu kubánského trhu.

Podle Vladimíra Nálevky: „Lze uzavřít: Castro z roku 1962 se již výrazně lišil od Castra z časů Moncady či Sierry Maestry. Přestože později vždy tvrdil, že ho již v mládí trvale ovlivnila komunistická ideologie, nebylo tomu tak. Teprve tehdy, co začal čelit americkému tlaku příklonem k Moskvě, rozhodl se akceptovat i marxismus-leninismus a výslednou totalitní praxi interpretoval jakou nutnou obranu revoluce.“¹⁵²

Na konci 50. let se v zemích Latinské Ameriky neustále prohlubovaly rozdíly mezi bohatými a chudými. To mělo za následek stále sílící protiamerické nálady na kontinentě. Spojené státy proti této situaci vystoupili na počátku roku 1961 s tzv. Spojenectvím pro pokrok¹⁵³. Úkolem tohoto nového postupu USA vůči svým jižním sousedům bylo zmírnění protiamerických nálad a zároveň i odvedení pozornosti od Castrovy Kuby. „The Threat of Castroism in Other Latin American States. The roots of Castroism lie in Latin American poverty, social inequality, and that form of xenophobic nationalism which goes with a prior history of inferiority on the world scene. The vulnerability of the Latin American populations to this form of appeal will depend on the

¹⁵¹ OPATRŇY, Josef., op.cit., s. 75.

¹⁵² NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 36-37.

¹⁵³ „Spojenectví pro pokrok. Kubánská revoluce přiměla Spojené státy, aby upevnily a „zmodernizovaly“ své vztahy se státy Latinské Ameriky...V jeho rámci měly Spojené státy v průběhu následujících 10 let poskytnout zemím Latinské Ameriky na

pace of economic growth; the pace at which social inequality is reduced; and the pace at which the other Latin American nations move towards what they regard as dignified partnership with the U.S. What is required here is a radical acceleration and raising of sights in the programs being launched within the Alliance for Progress.¹⁵⁴ Řešením měla být podpora zemí Latinské Ameriky prostřednictvím velkých objemů peněz a podpora omezených reforem. To vše mělo předejít vypuknutí revolučních nepokojů. „Spojené státy si uvědomily, že jejich výběr v Latinské Americe je omezený: buď peníze, nebo revoluce.“¹⁵⁵

Ve dnech 5.-17. srpna 1961 se konalo mimořádné zasedání OAS v Punta del Este, kde hlavním bodem jednání bylo právě Spojenectví pro pokrok. „Spojené státy byly připraveny poskytnout Latinské Americe okamžitě 500 milionů a v blízké perspektivě 20 miliard dolarů.“¹⁵⁶ Proti se vyslovila kubánská delegace v čele s Che Guevaraou, který tento plán odmítl a představil vlastní návrh rozvoje pro Latinskou Ameriku; ten byl přítomnými odmítnut. Na druhou stranu se ani Spojeným státům nepodařilo vyloučit Kubu ze systému Organizace amerických států.

Po skončení konference se ještě Che Guevara pokoušel o jednání se zvláštním poradcem prezidenta Kennedyho Richardem N. Goodwinem. Náplní jednání byla ochota kubánské vlády ke spolupráci se Spojenými státy. Zároveň se Che Guevara vyjádřil, že kubánská vláda je připravena kompenzovat ztráty znárodněným americkým společnostem. O celém rozhovoru referoval Goodwin 22. dubna prezidentovi. „...Cuba desires an understanding with the U.S. It is worth remembering that Guevara

modernizaci národních hospodářství pomoc ve výši 20 miliard dolarů.“ Pečenka M., Luňák P. a kol., Encyklopedie moderní historie, Praha 1998, s. 480.

¹⁵⁴ Memorandum From the President's Deputy Special Assistant for National Security Affairs (Rostow) to Secretary of Defense McNamara [online]. Washington : 24/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW:

<http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/166_175.html>.

¹⁵⁵ CASTAÑEDA, Jorge G., op.cit., s. 199.

¹⁵⁶ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 39.

undoubtedly represents the most dedicated communist views of the Cuban government--and if there is room for any spectrum of viewpoint in Cuba there may be other Cuban leaders even more anxious for an accommodation within the U.S. This is only a speculative possibility but it is, I believe, a reasonable speculation."¹⁵⁷ Setkání mezi Che Guevarou a Goodwinem bylo zorganizováno za pomoci brazilského a argentinského delegáta. Guevara zde nastínil bod, které by mohly vést k určité normalizaci vztahů mezi Kubou a USA. „Guevara began by saying that I must understand the Cuban revolution. They intend to build a socialist state, and the revolution which they have begun is irreversible. They are also now out of the U.S. sphere of influence, and that too is irreversible. They will establish a single-party system with Fidel as Secretary-General of the party. Their ties with the East stem from natural sympathies, and common beliefs in the proper structure of the social order. They feel that they have the support of the masses for their revolution, and that that support will grow as time passes. He said that the United States must not act on the false assumptions that (a) we can rescue Cuba from the claws of communism (he meant by other than direct military action); (b) that Fidel is a moderate surrounded by a bunch of fanatic and aggressive men, and might be moved to the Western side; (c) that the Cuban revolution can be overthrown from within--there is, he said, diminishing support for such an effort and it will never be strong enough... He then said that they didn't want an understanding with the U.S., because they know that was impossible. They would like a modus vivendi--at least an interim modus vivendi. Of course, he said, it was difficult to put forth a practical formula for such a modus vivendi--he knew because he had spent a lot of time thinking about it. He thought we should put forth such a formula because we had public opinion to worry about whereas he could accept anything without worrying about public opinion. I said nothing, and he

¹⁵⁷ Memorandum From the President's Assistant Special Counsel (Goodwin) to President Kennedy [online]. Washington : 22/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z

waited and then said that, in any event, there were some things he had in mind.

1. That they would not give back the expropriated properties--the factories and banks--but they could pay for them in trade.
2. They could agree not to make any political alliance with the East--although this would not affect their natural sympathies.
3. They would have free elections--but only after a period of institutionalizing the revolution had been completed. In response to my question he said that this included the establishment of a one-party system.
4. Of course, they would not attack Guantanamo. (At this point he laughed as if at the absurdly self-evident nature of such a statement.)
5. He indicated, very obliquely, and with evident reluctance because of the company in which we were talking, that they could also discuss the activities of the Cuban revolution in other countries.

He then went on to say that he wanted to thank us very much for the invasion--that it had been a great political victory for them--enabled them to consolidate--and transformed them from an aggrieved little country to an equal.¹⁵⁸

To ale nebyla první a jediná snaha kubánské vlády o urovnání vztahů s Washingtonem. „Kennedyho administrativa však na tyto sondáže

WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/256_270.html>.

¹⁵⁸ Memorandum From the President's Assistant Special Counsel (Goodwin) to President Kennedy [online]. Washington : 22/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/256_270.html>.

nereagovala a dále trvala na sankcích vůči Kubě, čímž Havanu opět posunula k mocenskému pólu Sovětského svazu.“¹⁵⁹

Další konference OAS, v pořadí již osmá, se opět konala ve uruguayském městě Punta del Este v lednu 1962. Spojené státy předložily několikabodový program, který měl Kubu definitivně vyloučit z Organizace amerických států na základě porušování lidských práv na ostrově a principu nevměšování mimokontinentální velmoci do svrchovanosti OAS. „The essential objective of the United States at the Meeting was to achieve maximum agreement by the Members of the Organization of American States upon a program of action which would, in the most effective manner possible, (1) isolate and consequently weaken the Castro-communist regime's position in this Hemisphere, and (2) strengthen the determination and capability of the Member States to act individually and collectively to defend their political independence against the continuing Castro-communist efforts to undermine and overthrow their governments.“¹⁶⁰ Reakce členských států však byly rozporuplné. „Ministři většinou reagovali rezervovaně, souhlasili s principem neslučitelnosti, ale i nadále zpochybňovali legalitu demonstrativního postihu Castrova režimu.“¹⁶¹ Ačkoli skupina latinskoamerických zemí – Mexika, Argentiny, Brazílie, Chile, Bolívie a Ekvádoru – se postavili proti navrhované rezoluci, výsledek se jim nepodařilo ovlivnit. Přijatá rezoluce se vyslovila pro vyloučení Kuby z Organizace amerických států. V závěru této rezoluce bylo řečeno:

„DECLARA:

¹⁵⁹ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 41.

¹⁶⁰ Memorandum From the Deputy Assistant Secretary of State for Inter-American Affairs (Goodwin) to the Deputy Under Secretary of State for Political Affairs (Johnson) [online]. Washington : 1962 [cit. 2007-04-23]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/301_315.html>.

¹⁶¹ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 43.

1. Que el actual Gobierno de Cuba, como consecuencia de sus actos reiterados, se ha colocado voluntariamente fuera del Sistema Interamericano;
2. Que esta situación requiere la más continua vigilancia de parte de los países miembros de la Organización de los Estados Americanos, los que deben informar al Consejo de todo hecho o situación capaz de poner en peligro la paz y seguridad del Continente;
3. Que existe un interés colectivo de los Estados Americanos para reforzar al Sistema Interamericano y reconstruir su unidad, sobre la base del respeto a los derechos humanos y a los principios y propósitos que señala para el ejercicio de la democracia la Carta de la Organización; y

Por tanto,

RESUELVE:

1. Que la adhesión de cualquier miembro de la Organización de los Estados Americanos al marxismo-leninismo es incompatible con el Sistema Interamericano y el alineamiento de tal gobierno con el bloque comunista quebranta la unidad y la solidaridad del Hemisferio.
2. Que el actual Gobierno de Cuba, que oficialmente se ha identificado como un gobierno marxista-leninista, es incompatible con los principios y propósitos del Sistema Interamericano.
3. Que esta incompatibilidad excluye al actual Gobierno de Cuba de su participación en el Sistema Interamericano.

4. Que el Consejo de la Organización de los Estados Americanos y los otros órganos y organismos del Sistema Interamericano adopten sin demora las providencias necesarias para cumplir esta resolución.¹⁶²

Rezoluce byla schválena minimální kvalifikovanou většinou, Argentina, Brazílie, Mexiko, Chile, Bolívie a Ekvádor se zdržely hlasování. 3. února 1962 uvalily Spojené státy embargo na veškerý obchod s Kubou. Castro reagoval vyhlášením II. Havanské deklarace hned následující den.

II. Havanská deklarace

II. Havanská deklarace nebyla jen politický prohlášením, ale také obžalobou politiky Spojených států v Latinské Americe. Obchodní smlouvy, nadnárodní organizace, ekonomický nátlak – to vše byly podle Fidela CAstra hlavní prostředky pro udržení latinskoamerických zemí pod kontrolou. Situace většiny zemí na kontinentě však byla velice podobná – ekonomická a politická nestabilita, obrovské rozdíly mezi bohatými a chudými, negramotnost, nezaměstnanost, migrace do měst. Revoluce se proto kubánskému vůdci jevila jako jediná možnost změny. Možná ne hned, možná ne za rok, ale jednou určitě musela přijít.

Jak bylo v tomto dokumentu řečeno, Kuba neměla být „vývozcem revoluce“ pro okolní svět, měla se však stát vzorem pro všechny země chudého jihu. „En sus mentes de negociantes y usureros insomnes cabe la idea de que las revoluciones se pueden comprar o vender, alquilar o prestar, exportar o importar como una mercancía más.“¹⁶³ To však vyvolávalo ve Spojených státech strach. Slovy vlastní deklarace: „Los

¹⁶² Podle: Octava reunion de ministros de relaciones exteriores, Punta del Este, Uruguay, 22 a 31 de Enero de 1962, Acta Final.

¹⁶³ CASTRO, Fidel. Segunda Declaración de La Habana [online]. 24/03/2004 [cit. 2007-04-20]. La Habana, 4 de febrero de 1962. Dostupný z WWW: <<http://www.ciudadseva.com/textos/otros/2declara.htm>>.

une y los concita el miedo...No el miedo a la Revolución Cubana; el miedo a la revolución latinoamericana.“¹⁶⁴

II. Havanská deklarace určila budoucí směr Kuby. „En Punta del Este se libró una gran batalla ideológica entre la Revolución Cubana y el imperialismo yanqui. ¿Qué representaban allí, por quién habló cada uno de ellos?...Cuba, por el socialismo; Estados Unidos, por el capitalismo.“¹⁶⁵ Ačkoli je toto přihlášení se Kuby k socialismu považováno často za hlavní důkaz, myslím si, že to tak není. Až kubánská raketová krize potvrdila s definitivní platností nastoupený trend. Jak říká Vladimír Nálevka: „Přes všechny pozdější bouřlivé peripetie vztahů mezi Washingtonem a Havanou, křehký kompromis podzimní krize roku 1962 stabilizoval postavení Kuby na dlouhá desetiletí.“¹⁶⁶

¹⁶⁴ CASTRO, Fidel. Segunda Declaración de La Habana [online]. 24/03/2004 [cit. 2007-04-20]. La Habana, 4 de febrero de 1962. Dostupný z WWW: <<http://www.ciudadseva.com/textos/otros/2declara.htm>>.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize., op.cit., s. 151.

Závěr

Kubánská revoluce změnila na konci 50.let rovnováhu světových sil. Fidel Castro se stal symbolem boje za nezávislost pro mnoho zemí třetího světa. Na druhé straně je dnes Kuba vnímána jako komunistická země, tropická diktatura, kde pojem lidská práva nemá větší cenu. Otázkou je, zda to vše bylo nevyhnutelné. Jak bylo výše mnohokrát řečeno, Kuba vždy závisela na Spojených státech, politicky i ekonomicky. Závisela na zemi, která ji nikdy nepovažovala za sobě rovnou. Kubánec nikdy nebyl tolik, co Američan. Ačkoli mezinárodní právo říká, že všechny země jsou si rovny před zákonem, bez ohledu na jejich velikost nebo význam, USA prokázaly, že tomu tak není.

Tak jako byl svět v době studené války rozdělena na dva bloky, tak i dnes dostupná literatura by se dala rozdělit na pro- a proti- kubánskou. Ve své práci jsem se snažila dát do kontrastu dnes obecně přijímý výklad událostí a americké oficiální dokumenty, tisk a autory, kteří se věnují tomuto tématu tak, abych ukázala, jak USA ke Kubě přistupovaly a přistupují.

Právě v takových pramenech leží, podle mého názoru, klíč k pochopení kubánského vývoje v 50. a na počátku 60. let. Ačkoli byla z kubánské strany snaha o nalezení určitého modu vivendi se spojenými státy, nebylo takové „dohody“ nikdy dosaženo. To je patrné jak z prvních cest Fidela Castra do Spojených států, tak i z pozdějších jednání v rámci OAS. Pro Spojené státy byla přijatelná pouze jediná možnost – absolutní poslušnost. Spolupráce se Sovětským svazem se pak samozřejmě musela jevit jako jediná možná protiváha americkému nátlaku.

Zcela záměrně jsem se nevěnovala pozornost reakcím ostatního světa na situaci. Kubánská revoluce nebyla, podle mého, světovým konfliktem,

ačkoli to, co následovalo mělo vliv na rozdělení sil ve světě. Kuba byla hlavně regionálním problémem. Pokud by Fidel Castro dokázal na Kubě splnit vše, co sliboval, byl by to pro USA velice nebezpečný precedens. Latinská Amerika byla vždy chápána jako severoamerická sféra vlivu, pokud by na Kubě zvítězila revoluce, mohlo se to stát jakýmsi návodem, jak se takové nadvlády zbavit i v ostatních zemích jižní polokoule.

A tak, ačkoli Kubánská revoluce nedosáhla toho, co bylo její hlavní náplní, a to obnovení ústavního pořádku podle demokratické ústavy z roku 1940, stala se symbolem boje proti nadvládě. Kuba se ve své době vydala jedinou možnou cestou. Dnes bychom asi řekli, že špatnou. Pokud se však k takovým soudům odhodláme, měli bychom znát všechny souvislosti a to je podle mého názoru často opomíjeno. Současnou Kubu nespasí smrt Fidela Castra ani hlasité poukazování na její nedostatky, ale dialog. Je však otázkou, zda jsme ho schopni. Otáčet se k problémům zády, tak jako se to stalo v případě tohoto karibského ostrova v polovině minulého století dnes již není možné. Měli bychom si uvědomit, že je naší společnou zodpovědností postavit se proti nátlaku a porušování mezinárodního práva, bez ohledu na to, zda je tak činěno velmocí.

Seznam literatury

Monografie:

BENJAMIN, Jules R. The United States and the Origins of the Cuban Revolution : An Empire of Liberty in a Age of National Liberation. 1st edition. Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1990. 235 s. ISBN 0-691-07836-X.

CANO, Wilson. Soberanía y política económica en América Latina. 1. edición Cartago, Costa Rica : Editorial Tecnológica de Costa Rica, 2001-primera edición en español. Cuba: la resistencia de una nación, s. 543-575. Traducción del manuscrito en portugués por Eva Schnell y Jorge Jiménez B. (Cap3). ISBN 9968-801-06-2.

CASTAÑEDA, Jorge G. Compañero: život a smrt Che Guevary . 1. vyd. Praha : BB art, 2003. 430 s. ISBN 80-7341-000-1.

CASTRO, Fidel. Vybrané projevy 1953-1977. Praha : Svoboda, 1978. 396 s.

DEBRAY, Régis. Revoluce v revoluci? Ozbrojený boj a politický boj v Latinské Americe.. Praha : Svoboda, 1970. 139 s.

FRANQUI, Carlos. Diario de la revolución cubana. Barcelona : Ediciones R. Torres, 1976. 753 s. ISBN 84-85174-15-1.

HALPERIN DONGHI, Tulio. Historia contemporánea de América latina. Madrid : Alianza Editorial, S. A., 2004. 752 s. El libro de bolsillo. Humanidades Historia. ISBN 84-206-3515-4.

JUNGBAUER, Radomír. Meziamerický systém: Základní politické rysy vývoje. Praha : Svoboda, 1977. 230 s.

JUNGBAUER, Radomír. Meziamerický systém. Praha : Svoboda, 1977. 280 s.

LATELL, Brian. Después de Fidel : La historia secreta del régimen de Castro y quién lo sucederá. María Angélica Meyer. 1. edición Bogotá : Grupo Editorial Norma, 2006. 432 s. ISBN 958-04-9598-X.

MARSHALL, Peter. Cuba libre, ¿rompiendo las cadenas?. Alfredo Ocampo Rivera. México, D.F. : Editorial Diana, S.A. DE C.V., 1991. 396 s. ISBN 968-13-2112-X.

MARTÍ, José. Moje Amerika. Vlastimil Maršíček, Jan Schejbal. Praha : Odeon, 1985. 326 s.

MOSCATO, Antonio. Che Guevara. Říčany u Prahy : Orego, 1997. 167 s. ISBN 80-86117-09-X.

NÁLEVKA, Vladimír. Fidel Castro: podzim diktátora. 1. vyd. Praha : Epoque, 1997. 87 s. ISBN 80-902129-3-X.

NÁLEVKA, Vladimír. Karibská krize. 1. vyd. Praha : ISV, 2001. 241 s. ISBN 80-85866-89-7.

OPATRNÝ, Josef. Amerika v proměnách staletí. Praha : Libri, 1998. 841 s. ISBN 80-85983-42-7.

OPATRNÝ, Josef. Kuba. 1. vyd. Praha : Libri, 2002. 100 s. Stručná historie států. ISBN 80-7277-089-6.

PEČÍNKA, Pavel. Od Guevary k Zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky. Brno : Doplněk, 1998. 263 s. ISBN 80-85765-96-9.

PÉREZ, JR., Louis A. Cuba and the United States: Ties of Singular Intimacy. 2nd edition. Athens, Georgia : University of Georgia Press, 1990. 322 s. ISBN 0-8203-1936-8.

POLIŠENSKÝ, Josef, et al. Dějiny Latinské Ameriky. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1979. 829 s.

RICH KAPLOWITZ, Donna. Anatomy of a Failed Embargo : U.S. Sanctions Against Cuba. Colorado : Lynne Rienner Publishers, Inc., 1998. 247 s. ISBN 1-55587-616-1.

RODRÍGUEZ PIÑA, Javier. Cuba. 1. edición México, D.F. : Alianza Editorial Mexicana, S. A., 1988. 169 s. América Latina: una historia breve. ISBN 968-6173-57-9.

SARTRE, Jean-Paul. Uragán nad cukrem. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. 153 s.

SUÁREZ, Andrés. Cuba: Castroism and Communism, 1959-1966. Cambridge : The M. I. T. Press, 1967. 266 s.

Novinové články:

A Symbol of Rebellion : Fidel Castro. The New York Times. 2.1.1959, no. Unknown.

America's Stay in Cuba : Spaniards Consider an Extended Military Occupation Necessary. The New York Times. 25.4.1899, no. Unknown.

Big Army Going to Cuba : Between Fifty and Sixty Thousand Men to be Sent to the Island as Soon as Possible. The New York Times. 10.5.1898, no. Unknown.

Cuban Rebels Penitent : Those Who Were Fierce in New York Are Like Doves Elsewhere. The New York Times. 28.2.1985, no. Unknown.

Cubans Preparing for War : Collection for its Expenses Taken in this Country. The New York Times. 15.4.1893, no. Unknown.

Cubans' Action Rejected : Held to Be an Attempt to Change Platt Amendment. The New York Times. 1.6.1901, no. Unknown.

Fidel Castro Takes the Helm. The New York Times. 17.2.1959, no. Unknown.

Plans For Invasion : Operations in Cuba, Puerto Rico, and the Philippines. The New York Times. 2.6.1898, no. Unknown.

Preparing for a Revolt : Señor Marti in South America Organizing Cuban Patriots. The New York Times. 20.9.1892, no. Unknown.

The Declaration of War : A Law Made Recognizing that Hostilities Exist Between This Country and Spain. The New York Times. 26.4.1898, no. Unknown.

The Maine Blown Up : Terrible Explosion on Board the United States Battleship in Havana Harbor. The New York Times. 16.2.1898, no. Unknown.

MATTHEWS, Herbert L.. Cuban Rebel is Visited in Hideout : Castro Is Still Alive and Still Fighting in Mountains. The New York Times. 24.2.1957, no. unknown

United States May Forbid Cuban Loan : Belief that Platt Amendment Provisions Would Be Violated. The New York Times. 6.7.1902, no. Unknown.

Octava reunion de ministros de relaciones exteriores, Punta del Este, Uruguay, 22 a 31 de Enero de 1962, Acta Final

Elektronické zdroje:

CASTRO, Fidel. Segunda Declaración de La Habana [online]. [cit. 2007-04-20]. La Habana, 4 de febrero de 1962. Dostupný z WWW: <<http://www.ciudadseva.com/textos/otros/2declara.htm>>.

GUEVARA, Ernesto. Cuba, ¿excepción histórica o vanguardia en la lucha contra el colonialismo? [online]. 09/04/1961 [cit. 2007-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://patriagrande.net/cuba/ernesto.che.guevara/ensayos/cuba.htm>>.

GUEVARA, Ernesto. El socialismo y el hombre en Cuba [online]. 12/03/1965 [cit. 2007-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://patriagrande.net/cuba/ernesto.che.guevara/ensayos/el.socialismo.y.el.hombre.en.cuba.htm>>.

GUEVARA, Ernesto. Mensaje a los pueblos del mundo a través de la Tricontinental [online]. 16/04/1967 [cit. 2007-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://patriagrande.net/cuba/ernesto.che.guevara/ensayos/tricontinental.htm>>.

Memorandum From the Joint Chiefs of Staff to Secretary of Defense McNamara [online]. Washington : 27/01/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/16_30.html>.

Memorandum of Meeting With President Kennedy [online]. Washington : 08/02/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/31_45.html>.

Memorandum From the Under Secretary of State (Bowles) to Secretary of State Rusk [online]. Washington : 31/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/61_75.html>.

Memorandum From the President's Special Assistant (Schlesinger) to President Kennedy [online]. Washington : 17/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

Memorandum From the President's Special Assistant for National Security Affairs (Bundy) to President Kennedy [online]. Washington : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

Memorandum From the President's Deputy Special Assistant for National Security Affairs (Rostow) to Secretary of Defense McNamara [online]. Washington : 24/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/166_175.html>.

Memorandum From the President's Assistant Special Counsel (Goodwin) to President Kennedy [online]. Washington : 22/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/256_270.html>.

Memorandum From the Deputy Assistant Secretary of State for Inter-American Affairs (Goodwin) to the Deputy Under Secretary of State for Political Affairs (Johnson) [online]. Washington : 1962 [cit. 2007-04-23]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/301_315.html>.

Oxford Latin American Economic History Database [online]. 2007 [cit. 2007-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://oxlad.qeh.ox.ac.uk/search.php>>.

Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 10/03/1961 [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 15/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/61_75.html>.

Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 17/02/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 11/03/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/46_60.html>.

Paper Prepared in the Central Intelligence Agency [online]. Washington : 12/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/91_105.html>.

Primera Declaración de La Habana. Librinsula : La Isla de los Libros [online]. 2004, t. 1, no. 9 Dostupný z WWW: <<http://www.bnjm.cu/librinsula/2004/marzo/09/documentos/documento28.htm>>.

Staff Study Prepared in the Department of Defense [online]. Washington : Central Intelligence Agency, [cit. 2007-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/16_30.html>.

Telegram From the Embassy in the Soviet Union to the Department of State [online]. Moskva : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

Telegram From the Central Intelligence Agency to Agency Personnel in Nicaragua [online]. Washington : 18/04/1961 [cit. 2007-04-19]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/106_120.html>.

Telegram From the Mission to the United Nations to the Department of State [online]. New York : 19/04/1961 [cit. 2007-04-22]. Dostupný z WWW: <http://www.state.gov/www/about_state/history/frusX/136_150.html>.

The Platt Amendment [online]. 1998 [cit. 2007-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.fordham.edu/halsall/mod/1901platt.html>>.